NICOLAI CRASSI

Iunioris, Veneti Ciuis,

PHILOSOPHI, ET I. V. C.

ANTIPARÆNESIS

AD

CÆSAREM BARONIVM CARDINALEM

Pro

SEREN. VENETA REPVBLICA.

PATAVII, Apud Robertum Meiettum. MDCVI.

Superiorum Permiſſu.

7

NICOLAVS CRASSVS
Iunior, Venetus Ciuis, Philoſophus, & I. V. C.

LECTORI OPTIMO S.

Nihil vnquam exiſtimaui decere magis optimum ciuem, quàm pro ipſius patriæ libertate, proq; aris, & focis, vt dicitur, fortiſſimè propugnare, ac vitam quoque ipſam, & ſanguinem, ſi res ita ferat, profundere: neque eum poſſe ſatis integra exiſtimatione inter honeſtiſſimos homines verſari, qui patriæ impoſitam iniuriã vindicare, eiuſque dignitatem ſartam tectam pro virili conſeruare non ſtudeat. Hac eadem voluntate, atq; propenſione in Remp. cum extiterint perpetuò maiores mei, quorum omnium pietas, ac virtus ſpectata, probataque fuit; in primis autem Aui mei, cuius ego nomen refero, Nicolai Craſsi ſuorum temporum eloquentisſimi Oratoris, atque optimi Ciuis, næ ego grauisſimæ culpæ, criminiq; me obſtringerem, ſi ab eius, cæterorumque maiorum virtute degenerarem, immo verò ſi ab eorum exem-

plis,atque inſtitutis,vel tranſuerſum quidem,vt aiunt, vnguem diſcedendũ putarem. Fateor igitur pro ea,quæ præſtanda eſt optimo cuiq; ciui patriæ,pietate,non ſine acerbiſſimo quodam animi ſenſu ea me accepiſſe, & legiſſe, quæ à nonnullis contumelioſè, atq; petulanter aduerſus Chriſtianiſsimam, & Religioſiſsimam Remp. Venetam ſcripta ſunt,vt Pauli V.Pontificis maximi ſententiã tuerentur,cenſuraſq; ab eodem latas:cumq; animaduerterẽ, illatam eidem Reip. atq; patriæ iniuriam non ſine aliquã Pontificis offenſione propulſari poſſe, pro ea, qua ſedem Apoſtolicam proſequi decet,obſeruantia, atque reuerẽtia facere non poteram,quin grauiſsima ſollicitudine,ac mærore afficerer. Itaq; cum animus variè diſtraheretur in deliberando, afferretq; ancipitem curam cogitandi,veritatis ſtudium,quo nihil eſſe debet antiquius,quamuis ingratè plurimùm feratur,patriæq; charitas iniuſtiſſimè oppugnatæ,& conuicijs plurimis immeritò iactatæ,atq; exagitatæ tandẽ peruicerũt,vt ijs reſpõdere animũ inducerẽ, quæ Baronius Cardinalis ampliſſ. recens exarauerat,falſòq. Paræneſeos nomine peruulgarat, cum re vera nihil aliud ſint,quàm aperta maledicta,& conuicia, ab animi quodam impetu veriùs,quàm à recta ratione profecta,atque ex diuinis litteris,vel ex ſanctis patribus ſententiæ, & auctoritates quædam petitæ,at præpoſterè,ac peruersè,vt cuiuis intueri licet.Sed tamen diu,multùmq.in hac ipsà re mihi temperaui,& quamuis amicorum,& eorum omnium,qui me norant,non modò precibus,ſed conuicio prope aſſiduo petitus,ab ijs,quæ ſcripſeram, edẽdis in vul

gus conſultò abſtinui: cum ſperarem, propediem has controuerſias diremptum iri, neque turbulenta ratione viderì vellem conſtituiſſe velificari vel gratiæ, vel honori meo. Veruntamen cum exemplar quoddam ab ijs, qui uel amicitiæ, vel clientelæ, forenſiſq; negotij cauſa domũ meã liberè frequentant, exſcriptum fuiſſet: meq; non modò inſcio, ſed planè inuito, in externas regiones, vt ederetur, tranſmiſſum, cumq; ij, qui funeſtiſsimas huic incendio faces miniſtrarunt, ea quotidie ſubiicerent, quibus excitatum incendium magis nutriretur, & Pontificii interdicti defendendi ſpecie calumniæ, maledictaq; in dies magis increbreſcerent, facere non potui, quin efflagitãtibus cõcederem id, quod iampridem mihi extortum è manibus fuiſſet, vltroq; permitterem, quod alibi factum iam eſſe certò reſciuiſſem, ut ea typis mandarentur, quæ quatuor ante menſibus aduerſus Card. Baronium ſcripſiſſem, vt qui eius exemplo fortaſſe adducti debacchari in Remp. petulanter non ceſſant, certò ſciant, atq; intelligant non defuturos, qui eorũ audaciã frangãt, & petulantiã cohibeant; cum videant ſummam viri dignitatem, atq; amplitudinem Venetos ciues deterrere non potuiſſe, quominus vlciſcerentur vicem Reip. atq; ſuam, & par pari rependerent, vt eſt in communi prouerbio. Igitur cauſam huius Antiparæneſeos in lucem edendæ non tam Baronius ipſe attulit, quàm eorum temeritas, atq; inſolens arrogantia, qui non minùs ſibi licere putantes, quàm ipſi licuiſſet, non modò obductam ferè cicatricem denuo refricarunt, ſed maledicta maledictis inſuper cumularunt.

Quæ

Quæ cum ita ſint, erit humanitatis tuæ, optime Lector, æqui, boniq́ue ducere, quæcumq; iampridem ſcripta ſupprimere conſilium fuerat; ſed coacti fuimus ad extremũ pati, vt ederentur ad retundendam maleuolorum improbitatem, & ad exiſtimationem tuendam Sereniſſ. Venetæ Reip. quæ de Chriſtiana religione non minùs, quàm de iis ipſis, qui hanc modò ipſi tam atrocem iniuriam, inuidiamq́; conflarunt continuatis tot ſeculorum ætatibus vſq; ad hanc ipſam diem benemereri conſueuit. Vale.

Poſtridie Nonas Decembris Anno à Chriſto nato M D C VI.

NICOLAI CRASSI IVNIORIS, VENETI CIVIS, Philoſophi, & Iur. Vtr. C.

ANTIPARÆNESIS,

AD CAESAREM BARONIVM CARDINALEM.

Pro

SERENISSIMA VENETA REPVBLICA.

ACVLEATAM tuam, Baroni, Paræneſin legimus, in quâ, cum te duplex officium, alterum adhortandi, alterũ refellendi ſuſcepiſſe, neutrumq́ue, vt par erat, ipſâ re præſtitiſſe animaduerterimus, eam calumniarum, cõuiciorumq́ue plenam, haud Parẹneſeos, aut confutationis, ſed, vt modò dicitur, proprio Famoſi libelli, vel Inuectiuæ nomine ſignandam exiſtimauimus. Etenim, dũ horraturus eras, quò grauius Reip. vulnus tibi ſanãdum cogitatione finxeras, eò etiã lenius, ne acerbitate nimiâ recrudeſceret, & letale fieret, illud attingere, & nõ venenatis aculeis refricare debueras. Quòd ſi medicũ neſciebas, oratorẽ te ſaltẽ prębere fuiſſet opus, cuius officium

ctiũ eſt,oratiône benignâ ſuauiter animos capere, delinire,
& ad beneuolentiam allicere. Dum verò confutare ſtatue-
ras,non alia omittere, alia peruersè interpretari, hiſtorijs
partim non congruentibus, partim à re propoſitâ alienis
vti,diuina oracula, quæ ſunt adiaphora in mediũ afferre,
prima,media,vltima,pleraq; eadem repetere;ſed omnia ex-
quiſitis rationibus confirmare,quod cõtra dictum eſſet,fir-
miſſimis argumẽtis refellere,tuæ partes erant. At hoc quid
mirum? Hiſtoriarum conſarcinator videris potiùs, quàm
Theologus,aut I.V.C.quorum perſonæ in præſenti negotio
erant ſuſtinendæ.Illud mirabile,hoc tibi fuiſſe ſtatutum,&
conſtitutum,in Rempub.Venetam,quod paſſim facis,&per
ficis,acerbè,& contumelioſè inuehi,& maledicere;Attamẽ
nos,cum,ne officijs abs te vinci videamur, tibi reſpondere
decreuerimus, inſigni dignitate viro, at indigna dignitate
iſtâ perpetranti,vtrumque munus abs te omiſſum perſolue
re,& ijs tecum admonitionibus agere, quæ opportunæ ui-
debuntur, & tua, neſcimus, dicteriane, an dicta retundere
conſtituimus.Interim,ſi quid audies in te dictum acerbiùs,
quàm ſuaue Ciuis Veneti ingenium ferat,memẽto,te Leo-
nem prouocaſſe,noſq; id facturos, vt vibrata iacula potiùs
declinemus,ꝙ vt immittamus ſuſceptæ à nobis defenſionis,
non offenſionis tuæ rationẽ habituri.Licèt, quod ad te atti
net,ſub illâ tuâ charitate fictâ,& adũbratâ, gratâque Reip.
officiorum erga te memoriâ quàm ſis alieno animo ab eâ ſa
tis,ſuperque oſtenderis.Quod ſi ex tuis annalibus tam clarè
non apparuiſſet,clariſſimo tamen id eſſet argumento,te cha
ritate non adduci,quòd eius præcepta neglexeris,cuius pri
mum Id eſt,à ſeipſis incipere. Tu verò, cùm ſummum Pon-
tificem, & ſacrum iſtum Senatum adhortari pro ſuſcepti
muneris ratione debuiſſes ad Romanos abuſus non pau-
cos delendos,vel ſi malueras, ad medicinam faciendam ijs
Chriſtiani orbis partibus, quas graui morbo laborare com
pertum erat;his omiſſis, quæ præſenti auxilio, & medicina
indige-

> Tom. 9. anno Domin. 811

indigebant,benè valentibus medicamenta parare,es aggreſ ſus,quę neque vtilia, neque opportuna vllo modo eſſent, immo verò nimium violenta,& pernicioſa. Vt enim æger, remedio adhibito,ſanus,ita contra ſanus fit æger. Nihil ſanè opus erat vnà cum Hieremia cœlos, vt obſtupeſcerent, inclamare: obſtupeſcunt illi, & pariter vniuerſus terrarum orbis ſummi Pontificis Pauli V. ſenſum,& voluntatem,qui animarum curam,à Chriſto Ieſu præcipuè ſibi traditam, & commiſſam,neglexerit, neruoſque omnes, animumque in res terrenas, atque caducas adeò intenderit, vt earum cauſa hominum ſalutem periclitari patiatur: &, cum facili, ac benignâ gubernatione eos omnes,qui vel à Chriſtianâ religione penitus abhorrent, vel à recto tramite deflectentes nonnihil aberrant,allicere deberet, & quibuſcumquè artibus fieri poteſt ad rectam viam reuocare:contra manibus, & pedibus obnixè contendere uideatur,ut quos fouere deberet,in ſinu Eccleſiæ Catholicæ,vel natos,vel iampridem receptos,ij per ſummam iniuriam exacerbati,alieniores tandem redditi,ab ipſo abſtrahantur.Quod quidem precamur Deum,vt auertat à Rep. Venetâ,atque ita fore confidimus. Ij enim ſumus Veneti; ſit pace cuiuſuis dictum; qui inter omnes Chriſtianos Eccleſiæ ſtudioſiſſimi quemadmodum & ſumus,& fuimus,ita ſemper erimus.Sed quis tanti erroris culpam potiſſimum ſuſtinet? Peſſimi nempe conſiliarij, quâ peſte nihil deteſtabilius accidere poteſt Principi, qui non modò verbis adhortari,ſed,quod peius eſt,iniquiſſimę in Remp. Venetam voluntatis perpetua monumenta in lucem dare non erubeſcunt: & cum aquis excitatum incendium extinguere deberent, id magis excitare, aut ingenti ruinâ reſtinguere conituntur.Inter quos tu,Baroni,(exult a tam egregio nomine) longè es Princeps, qui dum animum propenſum oſtentas, alienam mentem fraude tegis. Quare nulla tuis dictis ab omni charitate alieniſſimis, ijſdemque omni conuiciorum genere cumulatiſſimis,in quæ,

quaſi in tuum campum,te effudiſti, fides adhibenda. Heus tua ne conuicia de corde puro,conſcientiâ bonâ,& fide nõ fictâ?Id verum nè,an falſum ſit,ipſa tui ſcripti frons planum facit.Infeliciores ne publicanis atq; Ethnicis Veneti Baroni?Ecquando Eccleſiæ iuſta præcipienti non paruit Reſp. Veneta?Ecquando Eccleſiam ſpreuit,contempſit, ignominiâ affecit?Hæc ſanè,quæ Dei clementia eſt;ab eâ quam longiſſimè abſunt, perpetuòque aberunt.Immo uerò quâ in Deum pietate,ac religione,quâ in Eccleſiam cùm obſeruâtia,tùm veneratione ſit & fuerit ſemper,nullam nationem, atque gentem latere arbitramur, non modò quæ Chriſtianæ fidei nomen vnquam dederit, ſed quò illius aliquando fama vel tenuis peruaſerit. Quòd ſi Pontificis maximi nuper præter ius, faſque imperantis dicto non eſt audiens id obſtinati animi vitio iure verti non debet,quo quidem obduratum fuiſſe teſtaris cor Friderici obſtinati, & diuturni, vt vocas,Eccleſiæ hoſtis, cui Senatores Venetos tantâ afficiens omnes contumeliâ ſimiles,atque pares facis, perinde ac ſi digni eſſent in quos tot Sacrarum literarum teſtimonia,tot Prophetarum vaticinia congereres; quæ,cum in medio poſita ſint,& in quancumque velis, partem trahi facile poſſint, commodiuſque eorum aliquot, & quidem præcipua de terreno veſtro Principatu exponantur,ut latè feciſſe Abbatem Ioachymum conſtat, eorum uis ab ijſdem repellitur, immo veriùs in vos ipſos illata conuertitur. Hoc vnum habeto,eos neque,vt Iſraelitæ olim,idololatriæ addictos exiſtere, nec à verâ erga Deum pietate longè diſiunctos,vt Babylonij, neque uerò ſchiſmaticos, aut hæreticos, vt per quàm contumelioſè, & iniquè paſſim eos appellas; cum publicis litteris,omni laude digniſſimis, in quas conuicijs innumeris impudenter latras,Dux, atque Senatus profeſſi fuerint,ſe ſe in Catholicâ religione conſtantiſſimè perſeueraturos,quod tu maleuolentiâ imbutus,eademque cœcus non perſpexiſti,aut potiùs,opinamur,diſſimulaſti.In

Com. in Iſaiā, & Hierem.

Chri-

Chriſtianâ pietate,ac fide;quæ Dei ſumma fuit benignitas;
orta eſt Veneta Reſp.in eâdem non niſi cum toto terrarum
orbe,Deo fauente,cadet.Sibi caueãt urbes, quæ ut aurum,
argentumque ſub Deorum ſpecie olim coluerunt,ſic etiam
adhuc pluris faciunt,quàm totius Chriſtiani orbis ſalutem,
& publicam tranquillitatem,quam in diſcrimen grauiſſimũ
temerè conijcere iniuſtæ cuiuſdam auiditatis cauſâ minimè
verentur.His enim vaticinia Prophetarum mirificè quadrant,& adiectæ minæ,qui vt prauæ cupiditati indulgeant,
ab officij præſcripto diſcedunt, & cœleſtibus ſtudijs terrena
præferre malunt,cum ſummo bonorum omnium mœrore,Chriſtianæque pietatis iacturâ. Vos igitur cauete, qui
non minùs iniuriæ,quàm culpæ primi autores eſtis,ne Deus
O.M.iuſtiſſimam ſuæ vltionis iram diſtrictè contra vos exerceat,& in caput veſtrum recidant omnia,quæ temerè in alios
ominamini.*Vtinam*,inquis, *abſcindantur,qui conturbant
vos*.Ecquid verò aliud Venetos conturbat,quàm duæ teterrimæ
peſtes animorum,quæ iſtic apud vos vigent.Auiditas
opum,& Ambitio? Hæc neque uos vnquam quieſcere ſinunt,neq, patiuntur, vt alios quieſcere permittatis,ſed perpetuò
furiarum inſtar exagitant, vt otium , & pacem,quâ
fruitur Chriſtiana Reſp. in diſſidia grauiſſima conuertatis.
Vtinã igitur hæc à vobis abſcindantur, *ne vos tandem demergant*;
vt tuis verbis vtamur ; *in profundum abyſſi, ipſum imum
baratrum peccatorum*.Inſectati ſunt plurimùm hæc duo monſtra,eademque
penitus exterminare conati ſunt multi ſancti viri;ſed pręcipuè videtur elaboraſſe in hac re , ſtrenuamque
operam nauaſſe ſanctus Iſidorus Peluſiotes,qui propter
inſignem vitæ, morumque ſanctitatem θεοφόρος , hoc eſt Deũ
in ſe gerens peculiari nomine appellatus eſt.Eius verba commemorare
non eſt abs re.Nam præterquàm quòd cuiuis in
promptu non ſunt,neque paſſim extant , explicant abundè
cauſas, necnon occaſiones,quibus hæc vtraque pernicies in
Eccleſiam irrepſit,& ſaluberrima continent documenta qui

Gal.5.

bus à mentibus Eccleſiaſticorum Præſulum valeant profligari. Ita verò latinè ſe habent. *Res quædam honorifica, & magni momenti, & præclara, vnde factum eſt vt Apoſtolici conuentus, tanquàm lumina fulgerent vbique terrarum, ea per incuriam nunc omiſſa confuſione, & perturbatione referſit Eccleſias. Quidnam eſt hoc rei? Liberè dicam, neque enim alio modo poſſem: Eo tempore promouebantur ad res ſacras adminiſtrandas, qui virtuti ſtuderent, modò qui pecunia: Tunc qui detrectabant prouinciā propter ipſius molem, nunc qui vltrò ſe inferunt, atque intrudunt propter vbertatem deliciarum: Tunc qui gloriabantur eo nomine, quod nihil poſſiderent, ita volentes, nunc qui eo, quod habent, plus adhuc habere volunt, & pecunijs congerendis dant omnem operam: Tunc qui præ oculis habebant diuinum iudicium, nunc autem qui ne cogitationem quidem eius rei ſuſcipiunt: Tunc qui verbera ferre, modo qui inferre ſunt parati: & quid attinet plura dicere? De cætero videtur ipſa dignitas à rerum ſacrarum adminiſtratione ad tyrannidem conuerſa, à demiſſione ad ſuperbiam, ab inediæ patientia ad affluentiam delitiarum, à diſpenſatione ad dominationem: Non enim vt diſpenſatores adminiſtrare ſat habent, ſed tanquam Domini volunt ſibi vindicare. Hæc autem non contra omnes dicta ſunt, ſed contra illos, qui obnoxij ſunt his criminibus. ſunt enim, ſunt, qui iuxta formam Apoſtolicam viuunt, ſed vocem mittere non audent, quo fit, vt reprehendendi nō parum ſint, propterea quòd veriti multitudinem eorum, qui intemperanter ſe gerunt, quatenus ſaltem illos attingit, negligunt eam curam, vt mala tanta corrigantur, atque emendentur.* Hæc D. Iſidorus Peluſiotes. Nihil verò attinet tempus conterere inutiliter in ſingulis vaticinijs, contra nos adductis, explicādis, aut refellendis. Ijs enim omnibus id vnum modò reſponsū ſtatuimus. A ſenſu myſtico, ex communi Doctorum omniū ſententiâ, nullum validum argumentum deduci poſſe; & ſi poſſit, contra vos potius deductum iri.

Epiſt. 235.

Hactenus reſponſum eſt illi præfationi, quam in primo tuæ Paræneſeos veſtibulo præfixiſti. Supereſt modò, vt excutiamus,

tiamus,quid in medium afferas,& ad controuerſiam ipſam ingrediamur.

Principiò eſt,quod miremur prudentiam tuam: Prouocas enim Senatores, & Reip. Præſides ad prima fidei rudimenta,immo,vt ais,*ad ipſius Naturæ cunabula*.Grato quidē, & libentér animo nos,qui Reipub. patrocinium ſuſcepimus eiuſmodi prouocationem admittimus; ad hoc ipſum tribunal ſponte noſtrâ venturi,etiamſi tu minimè vocaſſes. Quid enim? Verendum eſt fortaſſe,ne ſententia contra nos feratur? Clamat ipſa Natura,& prædicat paſſim: vnicuique vim vi repellere licet; omnibusq; ijs,qui gubernacula tenēt præcipit,immo uerò neceſſitatem imponit, vt quicquid bono publico non expedire compererint, id quâcumque ratione auertere,impedireque omnino debeant. vrget, & in memoriam identidem reuocat Principes publicæ quietis, & tranquillitatis defenſores,& cuſtodes eſſe: proindeque grauiſſimæ culpæ futuros obnoxios,ſi neglexerint vtilitatem,& ſalutem eorum,qui ſuæ curæ ſunt crediti. Hæc naturæ iura,Baroni,ſi quis violare,& infirmare ſtudet,dic ſodes, admittenda ne eſt tam inſignis iniuria,an firmo,conſtantique animo cuicumque obſiſtendum? cuicumque dicimus, nec excipimus quemquam. Quid dicis? Excipiendum fortaſſe ducis Rom.Pontificem? At ne ipſe quidem debet, aut poteſt excipi, ſi ea, quæ diximus attentet. Nota ſunt ea, quæ Cardinalis Caietanus litteris commendauit, fidus Apoſtolicæ Sedis alioqui defenſor, vt etiam Sotus eumdem appellat: *Naturale*, inquit, *eſt euitare nociua, & cauere à periculis, poteſtq; perſona Papę tyrannicè gubernare, & tantò faciliùs, quantò potentior eſt, & neminem in terris timet vltorem*. Nota ſunt ēt ea,quæ Cardinalis Toletus hac de re ſcripſit, licèt in nouiſſimis editionibus ea ſuppreſſa fuerint, non aliâ fortaſſe de cauſâ,quàm quòd vobis minimè grata dicerentur. Nimirū Summo Paſtori propriâ autoritate reſiſtere Principibus licere,quando ipſe ſe tyrannicè gereret, & contra iuſtitiam

vellet

2.2.q.37 art.3.
Sot. 4.sẽ t nt.diſt. 25. q.2. art.1.

Sum. de iuſt. fae. in caſi. bullæ cęnæ Dñi, excõic. 9

vellet eos opprimere, & ipſi proponerent Papæ difficultates,& ſuæ Reipub.detrimentum, & nollet vllâ viâ prouidere:Conſona ſunt his, quæ Cardinalis Bellarminus hac de re tradit;*Sicut*,inquit,*licet reſiſtere Pontifici inuadenti corpus, ita licet reſiſtere inuadenti animas, vel turbanti Remp. & multò magis,ſi eccleſiam deſtruere niteretur,licet,inquam, ei reſiſtere, non faciendo,quod iubet,& impediendo,ne exequatur voluntatē ſuam.* Sed quid Caietanum,Toletum,& Bellarminum commemoramus? communis eſt ea vox omnium Doctorū non modò qui iuris vtriuſque periti ſunt, ſed etiam Theologi. Omnes enim in hanc ipſam ſententiam planè conueniunt, quamuis veſtram offenſionem,& cenſuram nonnulli veriti, eamdem apertè pronuntiare,& palàm non audeant: Romano Pontifici non parere aliquando fas eſſe, idque non modo culpam,ſed laudem mereri,quinimmo,Naturâ impellente,faciendum eſſe. An iure ipſi Veneti fecerint, omnes vident,quicumque vel partium ſtudio, vel nimiâ maleuolentiâ non ſint obcæcati.

lib. 2. de Ro. Pon. ca. 29. in resp. ad 7.

Ais, iure diuino,& humano ſacra à prophanis eſſe debere diſtincta.Quis hoc negat, Baroni? Hoc abs te pluribus comprobatum eſt,quàm opus fuerat. Bone Deus,quā pauca! quàm multis! Indulgemus tamen. Quid enim? ſi in re controuerſâ neceſſarijs ad probandum argumentis carebas, nonne in re clarâ,& euidenti ingenij vis, & orationis vbertas oſtentanda erat? Aſtutè. Et quanto apparatu! quantâ pompâ! quantâ de parietibus congerie teſtimoniorum! Id tamen vel ipſis parietibus patebat. Vltrò damus; verùm id negamus,quod increpas,Ducem,& Senatum murum ſacrū diſſipaſſe,ſuum extruxiſſe profanantes ſacra,diuina conculcantes, temerantes ſancta,& diſſipantes ſanctuarium. O calūniā! vnde hæc tibi aut in mente,aut in ore? Proh Deum, atque hominum fidem! Ecquod mare illos purgabit? Sed euomuiſti, benè ſperandum de morbo. Hæc omnia longè à veritate abeſſe, veritas ipſa demonſtrabit. Iam oſtendamus.

mus. Ais humana, diuinaque imperia inter ſe diſtincta. Hoc ipſum volumus, certos iam harum ditionum fines, terminoſque conſtituamus, vt quiſnam eos prætergrediatur, & alterius bona vſurpet, in conſpectu ſit, atque hinc probè cognoſci valeat, an vos, quæ Cæſaris, an Reſp. quæ Dei ſunt, occupârit. In conſtituendo fine vtriuſque poteſtatis omnes autores conſentiunt, neque tu; opinamur; diſſenties. Regiæ nimirùm finem eſſe benè, beatèque viuere ſecundum rationem Naturæ; Eccleſiaſticæ verò conſequi æternam beatitudinem in Euangelicâ lege nobis à Chriſto promiſſam. Porrò ad aſſequendum quemlibet finē certa quædam adminicula, & adiumenta neceſſaria ſunt, quæ à Philoſophis *media* nuncupari ſolent, eaque non vnius generis ſunt, propterea quòd ad finem non æquè referuntur, ſed quædam *primò, per ſe, principaliter, & immediatè* (his enim vocibus vti libet iampridem apud Autores receptis, atque vſu tritis) quædā autem *ſecundariò, per accidens, acceſſoriè, atque mediatè*; hinc duplex, vt etiam vocant, obiecti genus, alterum primum, ſeu directum, alterum ſecundarium, ſeu indirectum: In Eccleſiaſticâ poteſtate primum obiectum ſunt res ſacræ, quatenus ſacrę ſunt, & quæcumque alia directè reſpiciunt ſuum finem, nempe cœleſtem beatitudinem; alterum verò obiectū ſunt ea, quæ naturâ conſtant, non quà talia ſunt, ſed quà ad æternam vitam dirigi valent. Regia quoque poteſtas, ſiue Laica, vt modò appellatur, totidem complectitur, & eâdem planè ratione, quâ eccleſiaſtica, hoc eſt directè, & indirectè, directè quidem terrena, & humana, ſiue (vt quidam dicere maluerunt) naturalia, indirectè verò attingit etiam res ſacras, non quidem, vt ſacræ ſunt, ſed quatenus naturâ ſunt cōſtitutæ, & ad naturæ finem ordinantur, ſunt autem eiuſmodi præcipuè duo, bona Eccleſiaſtica, & perſonæ ipſæ. Quid hic hæres, Baroni? Quid tergiuerſaris? Audebis nè dicere hæc ad naturæ finem referri nullo modo poſſe, neque naturâ coagmentata eſſe? nequaquam profectò; vt exiſtimamus;

Ergo

Ergo quatenus eiuſmodi ſunt, non alterius, quàm regię poteſtatis finibus contineri debent. Nam Eccleſiaſtica ſuis limitibus contenta intrudere ſe non debet in Naturę ordinē, quemadmodum Regia ſibi ius non vendicat in ea, quę naturam excedunt. Sed forſitan te offendunt hæ voces (*directè, indirectè*) quas Eccleſiaſticę tantum poteſtati conuenire arbitrabaris, non itidem Regiæ. At profectò, quia directum dici non poteſt, niſi ratione indirecti, qui Autores Regiæ poteſtati *directè* ſubeſſe aliquid affirmant, ijdem etiam ſubeſſe nonnihil eidem *indirectè* fatentur, aliàs nihil fuiſſet opus dicere *directè*, ſed quid de vocibus laboramus, cum rē ipsā procul dubio manibus teneamus? memētō ad Naturæ tribunal abs te vocatos fuiſſe, quin etiā iudicij formulā præ-
Matt. 22. Marc. 12. ſcriptā, vt Cæſari reddēda eſſēt, quæ Cęſaris eſſent. Inſtitutū
Luc. 20. vadimonium eſt omnino obeundum, quod ne differri qui-
Actuum Apoſt. c. 25. dem ampliùs poteſt, nedum à nobis deſeri. *Ante tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet iudicari*, dixit olim D. Paulus Feſto Proconſuli; Idem nos quoque in præſentia. Iudicium, quod vltrò exoptaſti, tibi declinare non licet, aliòqui Natura tibi manus inijciet, vt fugam inhibeat. Siſte igitur, & æquo animo patere, æquiſſimo Naturæ arbitrio controuerſiam noſtram definiri. Perſpicuum eſt, omnia præcepta, quæ iuri naturæ tribuuntur, ſi vnum alteri conferatur, non eandem, aut omnino æqualem obligandi vim obtinere. Nam inter illos tres gradus præceptorum iuris naturæ, quos Bellarminus
lib. 1. de cleric. c. 29. non vniuſmodi, ſed diſtinctos, atque diuiſos eſſe, D. Thomæ doctrinæ innixus tradit, hunc ordinem intueri vnuſquiſq; poteſt: vt ſi contingat, præceptum infimi gradus ſeruari oportere eo ipſo tempore, cum aliquod etiam medij, vel primi, ſummique gradus ſit obſeruādum, omitti iure illud poſſit, quod tunc minorem parendi neceſſitatem imponit, vnde fieri quandoque cernimus vt quod in Decalogo expreſſum eſt ad literam (vt Theologi loquuntur) præſtare aliquis minimè teneatur, propterea quòd maius, & potius naturæ

præceptum

præceptum ſimul grauiter vrgeat,cui nefas omnino ſit non parere,nempe ſui ipſius, vel boni publici conſeruatio.

Ecquis eſt inter vos tàm audax,qui immunitatem Eccleſiaſticam de iure diuino omnino eſſe,affirmare audeat? Nemo quidem.At qui plurimùm ei tribuunt,ex his tradunt aliqui,huiuſmodi immunitatẽ partim à iure diuino, partim à iure poſitiuo pendere;quidam aiunt,conſtitutione poſitiuâ indiguiſſe; nonnulli æquitati naturali congruere,& id genus alia,quę omnia recidunt eodem, & re verâ, germanoq; ſenſu magis poſitiuum, quàm diuinum ius ſapiunt: quemadmodum etiam concluſio,vt Dialectici docent, ſi quid ad ipſius probationem minùs firmum, ac validum ſumptum eſt,ab eo tota pendet,vt effectus à cauſâ, non autem ab eo, quod validiſſimum,& firmiſſimum eſſet. Quare nullus omnino ex autoribus eſt,qui ſine aliquâ adiectione immunitatem Eccleſiaſticam à iure diuino promanare, dixerit.Et omnium rectiſſimè D.Thomas, omiſſo iure diuino, quod aut nullũ,aut exiguum eſſet, iuris humani dumtaxât meminit, cum dixit *ex priuilegio Principum,& ſecundùm naturalem æquitatem.* Sed vide,quantum tibi modò largiamur. Com. in cap.13.ad Rom.

Faciamus de immunitate Eccleſiaſticâ aliquod eiuſmodi in ſacrâ ſcripturâ extare præceptum, quale eo modo,quo diximus vel in ipſo decalogo expreſsè cõtinetur(quod quidem,vt diximus,nullus tàm audax eſt,vt aſſerendum exiſtimet,præcipuique iſtius immunitatis veſtrę propugnatores illam in infimo iuris naturæ gradu conſtituerunt)profectò cederet adhuc illi,quod in primo,atque ſummo gradu iuris naturæ collocatum eſt,neque vt in contentionem quoquomodo veniret,adduci poſſet; quam ob rem ſi præcepta ſacris litteris commendata,diſertiſque verbis expreſſa ſe ſubmittunt,ita Deo volente, præceptis ijs, quæ pertinent ad ius naturæ diuinitus (vt D.Ambroſius ait) ſingulorum pectoribus infuſum;non quidem ſcriptum, ſed innatum, nec aliquâ perceptũ lectione,ſed profluo quodam naturę fonte epiſt 71. ad Iren.

in ſingulis expreſſum,& humanis ingenijs hauſtum;vel (vt D.Hiero.inquit)in corde ſcriptum:quantò magis id præce pti genus,quod inter præcepta naturæ poſtremum locum ſortitur, neque diuinis litteris euidenter eſt proditum ſubijciendum eſt legi inſitæ, vel potiùs innatæ, quæ omnino præcipit,vt priuatus quiſque conſeruare ſtudeat ſuam ipſius incolumitatem,princeps verò populi ſibi commiſſi,atque crediti ſalutem, & tranquillitatem? Verùm ad ſingula veniamus.Immunitas Eccleſiaſtica duo ſpectat Perſonas,at que res.De perſonis primò aliquid dicamus,deinde,hoc facto veluti gradu,ad res quoque ipſas deſcendamus.

Homo,ſi ſacris ordinibus initiatur, nonne adhuc eſt ciuis, & membrum Reipublicæ? nonne ſub imperij tutela continetur? Iamuerò ſi peccat,non prout inſignitus eſt ordinis charactere peccat,ſed pro humanæ naturæ fragilitate, quæ in vitium maximè propendet;Quòd ſi non modò peccet,ſed eiuſmodi peccet, quæ grauiſſima omnium ſcelera exiſtimantur,cuiuſmodi ſunt adulteria,furta,inceſtus,veneficia,atque parricidia,an non publicum bonum valdè perturbat,& inſigniter lædit?Publici verò boni naturâ cuſtos, & defenſor eſt ſolùm Princeps,non ſummus ipſe Pontifex: cumque ſupplicia ſumantur eâ de causâ potiſſimùm,vt exẽpla in publicum ſtatuantur,quibus à peruerſis facinoribus homines abſterreantur,liquidò apparet,eiuſmodi rem à Põtificio munere quam alieniſſimam eſſe,quod in animarum ſalute procurandâ verſari debet,& in ijs, quæ reſpiciunt finem æternę vitæ,ciuilis non item.An autem Deus cuſtodiã boni publici Principi immediatè contulerit,nec ne,nihil ad rem facit.Nam,vtcumque ſit,manet ſemper idem vinculũ, eademque obligatio,quâ Princeps publicæ vtilitati proſpicere,ciues ipſi ſubeſſe tenentur,atque obtemperare.Neque hinc poteſt quicquam detrahi, aut imminui ex eo, quòd Principis autoritas à Deo proximè non prodeat: neque enim minùs rata ſunt munera à potentiſſimo rege alicui per

inter-

internuntium, aut miniſtrum trãſmiſſa, quàm quæ fuerint per ſuaſmet ipſius manus tradita. At, inquies, nonne ſacerdotes delinquentes ab Eccleſiaſticis iudicibus puniri, & ita bonum publicum conſeruari poteſt? At qui, Cæſar, hoc eſt proprios fines tranſilire, & in alienam poſſeſſionem inuadere velle, aliorum murum deſtruere, & ſuum erigere, quę tantopere in alijs reprehendere conſueuiſti Omittimus illud, quod vulgò iactari ſolet, non ſatis ęquâ ratione iudicia apud vos exerceri, & intempeſtiuè plerumque, aut nimiâ ſeueritate, & acerbitate, aut immodicâ facilitate, & indulgentiâ grauiter delinqui, quod facilè euenire poteſt, vbi à perſonâ, & officio res alienæ tractantur. Id autem dicimus, Principem muneri ſuo defuturum, & bono publico quàm plurimùm obfuturum, ſi partes ſuas ipſe negligat, & alienis relinquat, ijs præſertim, qui rebus diuinis, atque cœleſtibus intenti, atque addicti quæſtionibus habendis vacare nec debeant, nec poſſint. Audi D. Bernardum ex autoritate B. Pauli Apoſtoli ita colligentem. *Itaque ſecundum Apoſtolũ indignè tibi vſurpas, tu Apoſtolicus officium vile, gradum contemptibilium Vnde & dicebat Apoſtolus, Epiſcopum inſtruens: Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſecularibus. Ego autem parco tibi. Non enim fortia loquor, ſed poſsibilia. Putasne hæc tempora ſuſtinerent, ſi hominibus litigantibus pro terrena hæreditate, & flagitantibus abs te iudicium, voce Domini tui reſponderes: O homines, quis me conſtituit iudicem ſuper vos? in quale mox iudicium tu venires? Quid dicit homo ruſticanus, & imperitus, ignorans primatum ſuum, inhonorans ſummam & præexcelſam ſedem, derogans Apoſtolicæ dignitati? Et tamen non monſtrabunt puto, qui hoc dicent; vbi aliquando quiſpiam Apoſtolorum iudex ſederit hominum; aut diuiſor terminorum, aut diſtributor terrarum. Stetiſſe denique lego Apoſtolos iudicandos; ſediſſe iudicantes non lego. Erit illud, non fuit. Ita ne imminutur eſt dignitatis ſeruus, ſi non vult eſſe maior Domino ſuo: aut diſcipulus, ſi non vult eſſe maior eo, qui ſe miſit: aut filius, ſi non transgreditur terminos, quos poſuerunt patres ſui? Quis me*

Lib. 1. c. 5 de cõſid. ad Eug.

2 Tim. 2

Luc. 12.

Act. 5.

Luc. 12.

conſtituit iudicem, ait ille magiſter, & Dominus; & erit iniuria ſeruo, diſcipulóq́, niſi iudicet vniuerſos? Mihi tamen non videtur bonus aſtimator rerum, qui indignum putat Apoſtolis, ſeu apoſtolicis viris non iudicare de talibus, quibus datum eſt iudiciū in maiora: Quidni contemnant iudicare de terrenis poſſeſſiunculis hominum; qui in cœleſtibus & angelos iudicabunt? Ergo
Mat.16. *in criminibus, non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra: quoniam propter illa, & non propter has, accepiſtis claues regni cœlorum,*
Matth.9 *prçuaricatores utique excluſuri, non poſſeſſores. Vt ſciatis, ait, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, &c. Quænam tibi maior videtur dignitas, & poteſtas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? ſed non eſt comparatio. Habent hæc infima, & terrena iudices ſuos, reges, & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis? Non quia indigni vos: ſed quia indignum*
lib.2 c.5 cōſid.24 *vobis, talibus inſiſtere: quippe potioribus occupatis.* Idem cum
Eugen ū laudaret, & proferret in medium illud Principis Apoſtolo-
Ep.1 c.5 rum. *Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei prouidentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum, nec turpis lucri gratia, ſed voluntariè, nec vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* His ipſis attexit. *Et ne dictum ſola humilitate putes,*
Luc. 22. *non etiam veritate, vox Domini eſt in Euangelio. Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur.* Et infert. *Vos autem non ſic. Planum eſt. Apoſtolis interdicitur Dominatus. I ergo tu, & tibi vſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus Dominatum. Planè ab alterutro prohiberis; ſi vtrumque ſimul habere voles, perdes vtrumq́.* Prophetica eſt hęc vox D. Bernardi, & quam præcipuè vos memorię commendare decet, qui abutimini ſacris oraculis, perperam; ne quid grauiùs dicam, contra nos detortis. Non alijs, quàm vobis comminatur D. Bernardus, ac futurum prædicit, vt qui temerè vſurpatis ea, quę ſunt aliena, diuinâ iuſtitiâ exigente, à veſtris quoque iuribus excidatis. Non eſt igitur, quòd horreamus vaticinium

illud

illud Hieremiæ. *Quæ habitas ſuper aquas multas, locuples in theſauris, uenit finis tuus pedalis præciſionis tuæ.* Vos, vos expauefcere oportet, in quos iſta cadunt; & inſuper ea, quæ ibidem comminatus eſt Dominus. *Ecce,* inquit, *ego adte mons peſtifer qui corrumpis vniuerſam terram, & extendam manum meam ſuper te, & euoluam te de Petris, & dabo te in montem combuſtionis.* Quænam verò eſt hæc vrbs apud Hieremiam locuples in theſauris, & quæ ſedet ſuper aquas multas, niſi ea, de quâ in Apocalypſi D. Ioannes Apoſtolus, & Euangeliſta prorſus eadem prædicat? Nempe, quod ſedeat ſuper aquas multas, & circundata ſit purpura, & coccino, & inaurata auro, lapide pretioſo, & margaritis; additâ inſuper angelicâ explicatione, ne quis errori locus eſſet. *Aquæ, quas vidiſti, vbi Meritrix ſedet, populi ſunt, & gentes, & linguæ; & mulier, quam vidiſti, eſt ciuitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.* Eidemque palàm denuntiatur exitium, & ſuprema euerſio. Sed hæc miſſa faciamus, & precemur Deum, vt hæc tàm funeſta à Chriſtianis populis amoliatur. Cap. 51 Cap. 17.

De Perſonis Eccleſiaſticis hactenus eſt dictum, & euidenter probatum, vos in ijs debitos limites, ac terminos præter greſſos fuiſſe, dum publici boni cuſtodiam, Principibus à Deo traditam, vobis ipſis, præter quàm fas eſt, arrogare vultis, & naturalem finem cum ſupernaturali confunditis. Supereſt, vt etiam de bonis, aut rebus Eccleſiaſticis aliquid dicamus.

Meminiſſe debes, hanc regulam ex euangelio petitam te propoſuiſſe; vt redderentur ea, quæ ſunt Cęſaris, Cęſari, quę ſunt Dei, Deo. Eam libenter accipere, & amplecti, vt par eſt, decreuimus. Vndenam bona, quæ poſſidet Eccleſia profecta ſunt? Nimirum à Cæſare, hoc eſt à piâ largitione Imperatorum, Principum, & cæterorum Chriſti fidelium. Sunt igitur Cæſari obnoxia, à quo ſunt accepta; cum præſertim neceſſitas vrget, & aliquod graue periculum Reip. imminet. Atque hoc ipſum eſt quod D. Hilarius tradit de reddendis Com. in Matth. C. 23.

ſjs,quæ ſunt Cæſaris,Cæſari. *Si enim*,inquit, *nihil eius*,Cæſaris,*penes nos reſederit,conditione reddendi ei,quę ſua ſunt,non tenebimur.Porrò autem ſi rebus illius incumbimus, ſi iure poteſtatis eius vtimur, & nos tamquam mercenarios alieni patrimonij procurationi ſubijcimus,extra querelam iniurię eſt,Cęſari reddi, quod Cæſaris eſt,Deo autem quæ eius ſunt propria reddere nos oportere corpus,animam, voluntatem, ab eo namque hęc profecta,& aucta retinemus*:Vides eos,qui aliquid poſſident, traditum à Cæſare,miniſtros, & procuratores Cæſaris à D. Hilario vocari,& obligatione reſtitutionis faciendæ propterea teneri , vbi Cæſar poſcat?Eadem planè docet & Diuus Ambroſius,cuius hęc ſunt verba.*Si*(Chriſtus *)non habuit imaginem Cæſaris cur dedit cenſum? Non de ſuo dedit , ſed reddidit mundo,quod erat mundi.& tu,ſi vis non eſſe obnoxius Cęſari, noli habere,quæ mundi ſunt.Sed ſi habes diuitias,obnoxius es Cæſari.Si vis nihil Regi debere terreno , relinque omnia, & ſequere Chriſtum*:His non multùm diſſimilia prodit D. Io. Chryſoſtomus:Perſtingit enim non leuiter cùm Laicos,tum Eccleſiaſticos,atque eò rem deducit,vt ſi Chriſti fideles prompti, paratique fuerint ad ſuppeditandum Sacerdotibus ea, quæ ad victum neceſſaria ſunt ex oblationibus, & decimis , & id genus alijs, his Eccleſiaſtici contenti eſſe debeant, exemplo Leuiticæ tribus in veteri teſtamento,& ita cũcta bona,quæ poſſidet Eccleſia,ſecularibus reſignanda ſint; cum ſit res indigniſſima Epiſcopos, & Sacerdotes Deo conſecratos tàm vilibus ſtudijs occupari, vt propolas, inſtitores , & villicos agant . Sed operæ pretium eſt ipſa verba , quæ D. Ioannes Chryſoſtomus habuit ad populum in medium afferre. *Veniat in mentem vobis,octo milia Leuitarum Iudæos alere fuiſſe ſolitos,& cum his viduas,& parentibus orbos,prætèrea,muneribus ſubiectos,militię quoque operam dediſſe. Nunc autem agros,domos,locationes ædificiorum, vehicula,equos, mulos, multaq; alia eiuſmodi propter vos, veſtramq; crudelitatem; Eccleſia poſſidet. Oportebat enim vos hunc Eccleſiæ theſaurum retinere,*

Com. in Luc. lib. 10. c. 20.

Hom. 86 in Mat.

tinere,

tinere, ac Eccleſiam non paruos ex veſtra deuotione conſequi fructus. Modo autem duo mala quædam committuntur. Nam & vos quaſi nihil dare debeatis, nihil confertis, & Dei ſacerdotes à ſacerdotio aliena pertractant. At non poterant etiam tempore Apoſtolorum domus, & agri ab Eccleſia poßideri? Cuius igitur rei gratia vendentes pecuniam offerebant? Quia id multò melius erat profectò. Nunc verò ſecularium cura rerum vobis ſurentibus, loquitur populo, *timor noſtros inuaſit patres, nedum nihil colligere, aut nihil ſeminare ſtudeatis, viduarum, orphanorum, & virginum multitudo famè depereat: Quare commoti hæc ſibi comparare coacti ſunt. Non libenter ad hanc ſe deformitatem immiſerunt, qui deſiderabant fructus ex veſtra deuotione ſic acquirere, vt orationibus ſolum attendere poßent, nunc verò coegiſtis eos eorum, qui ſecularia gerũt negotia, curam, & gubernationem imitari. Vndè vniuerſa commiſcentur, atque turbantur. Cum enim & nos eadem ſollicitudine teneamur, propterea os aperire non poſſumus, quia non meliùs Eccleſia, quàm ſecularia, gubernatur. Non audiſtis, quia nec quidem has pecunias, quæ abſque labore fuerant collectæ, diſtribuendas putauerunt Apoſtoli. Modò autem in Procuratores, diſpenſatores, caupones redacti Epiſcopi ſunt. Immò verò iſtos etiam cura, & ſollicitudine ſecularium rerum ſuperarunt, cùmque oporteat ipſos animarum habere curam noſtrarum, hoc prętermiſſo, illa ſollicitè curant, quæ publicanis quæſtoribus, atque villicis curanda ſunt. De his quotidie cogitant, & peruigilant. Hoc non fruſtra deploro, ſed vt harum rerum mutatio quædam fiat, vt & nos, qui grauem hanc ſeruitutem patimur, miſericordiam conſequamur, & vos fructus, & theſauros Eccleſiæ præparetis.* Hæc ſententia fuit Beati Io. Chryſoſtomi, in quã ire manibus, pedibuſq; comperimus, D. Auguſtinum, de quo in eius vitâ ſcribit Poſſidius. *Et dum fortè, vt aſſolet, de poſſeßionibus ipſis inuidia Clericis fieret, alloquebatur plebem Dei, malle ſe ex collationibus plebis Dei viuere, quàm illarum poſſeßionum curam, vel gubernationem pati, & paratum*

Bar. analiũ to. 5. anno Domini 409

ratum

ratum ſe illis cedere, vt eo modo omnes Dei ſerui, & miniſtri viuerent, quo in veteri teſtamento leguntur, altari deſeruientes, de eodē comparticipare; ſed nunquā id Laici ſuſcipere voluerunt; Vides, Baroni, quàm inter ſe conueniant hi duo ſanctiſſimi Patres, Eccleſiæ Catholicæ lumina, atque firmamenta, multò magis futurum in rem Eccleſiæ, ſi tot, tantaque prædia in ipſam congeſta, quorum cura, & ſollicitudo vitia multa inuexit, dimitterentur, & mos, qui tempore Apoſtolorum uigebat, renouaretur, vt ex fidelium collationibus ſacerdotes viuerent. Veruntamen eſto illud, quod vt è re veſtrâ, ſic etiam magis ex animi veſtri ſententiâ eſt, iuſtiſque de cauſis tandem ſancitum fuerit, vt Agri, domus, cęteræque poſſeſſiones in Eccleſiâ retinerentur, non ampliùs, vt moris erat antiqui, diuenderentur. Duo tamen ſunt adhuc, quæ, niſi omnem penitus rationis, & humanitatis ex animo ſenſum amiſiſtis, retinere memoriâ, & aſſiduè cogitare debetis. Alterum, ea quæ ſunt Cæſaris, à vobis poſſideri, proindeque vbi publica res ferat, & neceſſitas exigat, æquiſſimum eſſe, vt Cæſari, quæ ſua ſunt, repetenti, ſatis omnino fiat. Quâ tamen in re multipliciter peccatur à vobis, qui vix vnquam Cę ſari perſoluitis id, quod eſt perſoluendum, tenuioribusque Sacerdotibus dumtaxât imperatâ pecuniâ, qui quoniā pauca tenent, pauca etiam conferre poſſunt: locupletiſsimis quibuſque, hoc eſt, vobis ipſis, qui ampliſſima, & opulentiſſima quęque inuaditis, parcendum omnino ducitis; Atque ita Cæſarem maximâ ſuarum rerum parte fraudatis, qui, ſi iure ſuo velit vti, & pro imperio, quod ſuum eſt, accipere, illicò turbæ, & minæ, & clamores illi, Quæ ſacra ſunt, attingere, nefas eſſe; quaſi verò Priuati homines non tantùm ſua, quàm Reip. iura donare, & conſecrare potuerint, aut ipſe Deus, qui à rebus alienis abſtinere præcipit, eiuſmodi dona rata velit habere, & ea, quæ ſunt Cæſaris, reddenda Cæſari iampridem non ſanxerit. Accipite, quæ D. Ambroſius dixit in hanc ſententiam. *Si cenſum Dei filius ſoluit, quis tu tan-*

Com. in Luc. lib. 5. cap. 5.

tus es, qui non putas eſſe ſoluendum? Et ille cenſum ſoluit, qui nihil poßidebat, tu autem, qui ſeculi ſequeris lucrum, cur ſeculi obſequium non recognoſcas? Cur te ſupra ſeculum quadam animi arrogantia feras, cum ſeculo ſis miſera cupiditate ſubiectus? Idem alibi hæc habet. *Si tributum (Imperator) petit, non negamus, Agri Eccleſiæ ſoluunt tributum: ſi agros deſiderat Imp. poteſtatem habet vendicandorum, nemo noſtrũ interuenit: poteſt pauperibus collatio populi redundare. Non faciant de agris inuidiã, tollant eos, ſi libitũ eſt; Imperatori non dono, ſed non nego.* Orat. in Auxẽtiũ

Ex quibus patet, non modò Principes legitimum ius habere tributa exigendi, ſed etiam vendicandi ſibi agros, & fundos Eccleſiæ, vbi res ita poſtulet. Vnde etiam conſequitur, Clericos non eſſe ita immunes iure diuino, vt vectigalia, & tributa conferre non debeant pro ijs rebus, quas poſſident. Hoc igitur vnum eſt ex ijs, quæ vos recolere, & conſiderare opus eſſet. Alterum verò, nullam vobis iniuriam fieri, ſi, cum tàm multa Eccleſia ſibi comparauerit, & verò comparare etiam pergat, vt non modò ad ſuſtinendam Clericorum vitam, ſed etiam ad copiam, & luxum, ſumptusque profuſiſſimos cuncta abundantiſſimè ſuppetant, verendumque omnino ſit, ne Reſp. tandem inſigne detrimentum accipiat, ſuis opibus magis, ac magis in dies exhauſta, priuatis quoque familijs ad inopiam redactis, huic malo opportuna remedia fuerint adhibenda, & quandoquidem veſtrę cupiditati modum ſtatuere vos ipſi non vultis Principes ipſi coacti fuerint ſtatuere, legibus promulgatis, quas quidem tu, Baroni, quo iure neſcimus, non modò iniquas, & iniuſtas, ſed etiam tyrannicas, & ſacrilegas pro ſenſu tuo vocas. Anne iuſtitiæ, & rationi conſentaneum eſt, vt Eccleſiaſticis omnia tribuantur, nihil ſecularibus tandem relinquatur? Hi eſuriant, & ſitiant, illi autem, vt Apoſtoli verbis vtamur, *ebrÿ ſint*? Si hæc ab æquitate, & Naturâ longiſſimè aliena ſunt, leges igitur illæ, quæ id vetant, & prohibent, ne fiat, æquitati conueniunt, & integrum ius naturæ ſeruant. At

enim, inquis, Eccleſiaſticam libertatem lędunt. Velimus, ediſſeras, Eccleſiaſticæ libertatis nomine quid intelligas? Vtrùm parandi ea non modò, quæ ad victum neceſſaria ſunt, ſed etiam ad cultum, & ornatum decenter apta, & Clericorum, & Eccleſiarum, facultatem quandam rationi congruam, & eo, quo decet, æquitatis modo ita temperatam, vt præterea non pauca ſuperſint, quæ commodè Chriſti pauperibus erogari poſſint? Hanc verò libertatem, quæ re verâ libertas eſt, tantùm abeſt, vt leges Venetæ infringere, vel infirmare quoquomodo velint, vt eandem potius ſtatuere, & confirmare ſummopere nitantur. An verò effuſam, & immoderatam licentiam, nullis locis, aut temporibus definitã opes coaceruandi, nullâ publici boni ratione habitâ, cum inſigni Reip. priuatorumq; hominum detrimento? Hæc ſi à vobis Eccleſiaſticæ libertatis titulo inſignitur, cur non etiã tyrannis, & iniuſtitia æquitatis, & moderati imperij nomine digna ſint, non videmus. Adhibete parumper, atque erigite veſtras aures, vt benè percipiatis hæc, quæ vobis D. Am-

Com. in Luc. lib. 7. cap. 10. broſius ſcripſit. *Si prohibemur aurum poſſidere, quid eripere, quid auferre conamur? ſi quod habes, donare præciperis, quemadmodum congeris, quod poſſidere prohiberis? qui prædicas non furandum furaris?*

Rom. 2. *Qui dicis, non mæchandum, mæcharis? qui execraris idola, ſacrilegium facis? Qui in lege gloriaris, per prauaricationem legis Deum inhonoras? Nomen enim Dei per vos blaſphematur. Non ſic Apoſtolus Petrus, qui primùm Dominicæ executor ſententiæ fuit, vt oſtenderet non in vacuum Domini effuſa mandata, cum poſceretur à paupere, vt ei aliquid pecuniæ clargiretur, ait, argentum, atque*

Act. 3. *aurum non habeo. Ille gloriatur, quòd non habeat argentum, atq; aurum, vobis pudoris eſt, minùs adhuc habere, quàm cupitis.*

Hæc D. Ambroſius non minùs diſertè, quàm verè. Quid igitur hic Canones, & Eccleſiaſticas leges fruſtra obtrudi-

Cap. ſuggeſtum, de decimis. tis? Quas quidem, ſi in hanc ſententiam accipiendas arbitramini, à quâ nos illas quamplurimùm abhorrere perſuaſum

ha-

habemus,haud veremur vos ijs ipſis Eſaiæ verbis affari,quę in Remp. detorquere conatus es. *Veh qui condunt leges iniquas* Rurſusque compellare vos illis, quibus olim Chriſtus Phariſeos *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei.*(quod idem eſt cũ præcepto Naturæ, hominũ mentibus ingenito, & hoc Chriſti Domini,quod proximè dictum eſt, *Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari &c.)propter traditiones veſtras*(ideſt iniquas interpretationes & Naturę ipſi,& Chriſti mandatis plurimùm infenſas,& penitus aduerſas?) Sed vt pro eâ gratiâ,quam collocare in Remp.ſtuduiſti,aliquid etiam fœnotis loco tibi rependamus,accipito primùm illud Ezechielis, quod ad vos pertinere nullo modo ambigitur. *Veh Paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſe met ipſos. Nonne greges à Paſtoribus paſcuntur? lac commedebatis,& lanis operiebamini,& quod craſſum erat occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit,non conſolidaſtis,& quod ægrotum, non ſanaſtis, quod confractum eſt non alligaſtis,& quod abiectum eſt, non reduxiſtis;& quod perierat,non quæſiſtis;ſed cum auſteritatè imperabatis eis,& cum potentia*. Deinde, quod hanc ipſam rem præcipuè attingit, illud Eſaiæ. *Expectaui,vt faceret iudicium,& ecce iniquitas, & iuſtitiam, & ecce clamor. Veh qui coniungitis domum ad domum,& agrum agro copulatis vſque ad terminum loci, nunquid habitatis vos ſoli in medio terræ?* Quod diuinæ ſcripturæ teſtimonium eò libentiùs in mediũ attulimus,quod à D.Thoma eſt iampridem interpretatum. *Culpam*,inquit,*in generali arguit quantùm ad Prælatos, quorum eſt facere iudicium.* Poſtremò tamquàm auctarij loco, largimur vobis hanc Diui Bernardi adhortationem,vtili repręhenſioni coniunctam. *Qui altari ſeruit, de altario viuat, iuxta Apoſtolum,viuat,inquam, & non ſuperbiat,non luxurietur, denique non ditetur, non ſibi de bonis Eccleſiæ ampla palatia fabricet,nec loculos inde congreget,nec in vanitate, aut ſuperfluitate diſpergat: non extollat de facultatibus Eccleſiæ conſanguineos ſuos, aut nepotes*. Et alibi. *Vnde Clericis exuberare*

Eſa. 10.
Matth. c. 15
c. 34.
Com. in Eſai. ibi.
In Declarat. & verbis Euangel. Mat. 19. hucnos relinquimus.
Sup Cãt. ſerm. 78.

D 2 exiſti-

exiſtimas rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriam, congeriem vaſorum aureorum, & argenteorum, niſi de bonis Eccleſiæ? Inde eſt, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquatur, facie miſeranda, inculta, hiſpida; propter quod non eſt hodie eccleſiam ornare, ſed ſpoliare, non eſt cuſtodire, ſed perdere, non eſt defendere, ſed exponere, non eſt inſtruere, ſed proſtituere, non eſt paſcere gregem, ſed mactare, & deuorare, dicente Domino de illis. Deuorant plebem meam, ſicut eſcam panis.

Iam igitur ex dictis integro, & æquo cuilibet rerum æſtimatori apertiſſimè, & planiſſimè conſtat, potuiſſe Remp. ad conſeruationem boni publici, ita Naturæ ratione, quæ eſt lex Diuina, exigente, eas leges condere, quas eidem bono conducere arbitraretur, & res ſacras etiam attingere, non tamen ex eâ parte, quâ ſacræ ſunt, ſanctitatique adiunctæ, ſed quâ reſpiciunt naturam, & naturâ conſtant. Hinc illa tua maledicta, & mendacia facile corruunt, ſanxiſſe Rempubl. *leges in non ſubditos homines, aduerſus res ſacras, & bona Deo dicata.* At, inquis, *illam peruertiſſe Hierarchiæ ordinem, non ſine magno periculo lædendæ Catholicæ fidei*. Neſcimus, quid hoc ſibi velit. Vtrùm catholicam fidem diuitijs, & terreno Principatu tantopere inniti, vt ijs debilitatis, quaſi fundamentis, ingens periculum immineat, ne ipſa valde nutet, ac infirmetur, labefactatis autem, atque conuulſis, eadem ſuis ſedibus exturbanda, & funditùs euertenda ſit? Quàm verò ab his diuerſa, longèque diſſimilia ſunt ea, quæ Diui Bernardus, & Io. Chryſoſtomus, ſuperiùs à nobis commemorati, litteris tradiderunt? Quàm ſancta, quàm integra, cunctiſque gentibus admiranda ipſa naſcentis Eccleſiæ incunabula? Tunc nullis opibus, nulloque imperio ſuffulta ipſa fides per ſe ſe maximè vigebat; mortalia, & caduca nihili, diuina, & æterna plurimi fiebant; non odio, aut amore res gerebantur, non ſimulatâ, & ementitâ, ſed verâ, & ſincerâ charitate omnes ducebantur. Nunc verò quo ſtatu res ſint, nullus eſt, qui ignoret. An fortaſſe intelligis, non ipſam fidem ex

huiuſmo-

huiuſmodi legum promulgatione,ſed ipſos Venetos pericu lum fidei ſubituros? Planè falleris,quin potiùs allucinaris. Veteres illi Ciues Reip.gubernandæ ſcientiâ, & prudentiâ inſignes,ijdemque pietatis,& religionis gloriâ illuſtres, has leges tulerunt, & poſteris obſeruandas tradiderunt, cum probè noſſent,eas nullum Catholicæ fidei præiudicium inferre,ipſique Reipub.maximè neceſſarias fore. Etenim perſuaſiſſimum illis fuit id, quod etiam eſt nobis, Quotquot his legibus, inſtitutiſque vixerint, recto tramite incedere, quo facilè, ac tutò, citra vllum æternæ ſalutis amittendæ periculum,peruenire poſſint ad eam fęlicitatem, quæ ſocietati,coniunctionique hominum in hac vitâ, tam quàm finis,proponitur.Sicut enim publicæ tranquillitatis permultùm refert,vt ſceleſti,ac facinoroſi homines, etiamſi Clerici fuerint,à magiſtratibus debitis pœnis coerceantur,& priuatorum facultatibus,quibus etiam opes publicæ ſuſtinentur, ita proſpiciatur,vt Eccleſiæ ſupra quàm deceat locupletandæ cauſâ,minimè euertantur: ſic ad ſalutem æternam comparandam nihil omnino facit, pluresne, an pauciores fundos Eccleſia poſſideat, & vtrum ab Eccleſiaſtico potius, quàm ſeculari iudice Clerici ſontes, & flagitioſi puniri debeant: Contra verò ſi leges antiquiſſimæ abrogarentur,exploratum,& compertum habemus,id maximo & Reip.quieti,& publico bono,& ciuium facultatibus detrimento futurum. At quâ in re Catholica fides,& Chriſtiana religio promoueretur?

Hic obijcis Romanæ Synodi decretum, quod Baſilij, Odoacris Regis Vicarij,de non alienandis Eccleſiarum bonis leges abrogauit.Et augendę rei cauſâ cum illis Reip.leges confers,illas proficuas,has pernicioſas vocas,illas Eccleſiæ bona,vt nullâ ratione alienentur,ſtatuere,has,vt alienẽtur. Quâ in re dum oratorio more ſatis latè excurris, non animaduertis,te vehementer offendere, atque in maximas fraudes etiam impingere. Falſum eſt enim iubere Ducem,

& Senatum,vt abſtrahantur ab Eccleſijs ea bona,quæ iamdiu ſibi compararunt,& modò poſſident: De ijs ne verbum quidem in ijs legibus,quod iam certè,& manifeſtò conſtabit,vbi ſigillatim eas expendemus,& examinabimus.Noſtin de quibus agant,atque decernant?Vel de ijs,quæ ab Eccleſiâ iampridem ſunt alienata,& â noſtris poſſeſſa eâ conditione,vt aliquid certum cenſus,& penſionis nomine eidem in ſingulos annos perſoluatur;Vel de ijs,in quæ nullum adhuc ius adepta eſt, vtpotè de ijs, quę legari,aut donari eidem poſſunt; de quibus ita decernere planum fiet, vt ipſa nullũ vel minimum detrimentum inde patiatur.Quod autem aſſeris,Venetas damnoſas, Baſilij verò leges proficuas Eccleſię fuiſſe,apertiſſima calumnia eſt.Sed animi perturbatio veſtrę mentis aciem ita perſtringit,vt etiam ſupremæ dignitatis imminutionem,atque inſignem labem, modò cum aliquâ vtilitatis,& commodi ſpecie coniuncta ſit,nihili ducatis,quin etiam proficuam appelletis.En tibi legum,quarum Baſilius autor erat,vtilitates,& emolumenta,quæ tot numero ſunt,quot ipſarum capita. Principio leges illæ Epiſcopos,ipſúmque adeò Romanum Pontificem, & ſucceſſores omnes poteſtate alienandi quâcumque vel iuſtâ de cauſâ priuabant,& quæcumque acta per eos eſſent infecta,irritáque ſtatuebant. Poſtea ille laicus vir anathematis pœnam infligebat in vendentes,& ementes cuiuſcumque generis,& ordinis,& nominatim etiam in ipſos Epiſcopos, ipſumque ſummum Pontificem. Mox & ciuili,& canonico iure ſancitam,apud omnes iampridem receptam quamtumlibet longi temporis pręſcriptionem è medio tollebant, clericiſque omnibus contradicendi facultatem eripiebant. I tu ergo, Baroni,& huiuſmodi leges Eccleſiæ proficuas voca,quæ,vt cœtera omittamus,tantam inurunt Eccleſiaſticę dignitati, & autoritati ignóminiæ notam.Quid ſimile cum Venetis reperies,quæ nihil de ſummi Pontificis maieſtate detrahunt, & vt liberam,atque integram ſtatuendi de rebus veſtris facultatem

cultatem vobis relinquunt,ita etiam nihil ex ijs, quæ tene-tis,adimunt? Inſignem ergo procul dubio abs te contume-liam,& iniuriam Senatus accepit, quòd eiuſmodi leges cũ ſuis comparandas duxeris.

Ad leges verò Caroli Magni, & Ludouici Pij Imperato-rum multa ſunt nobis in promptu, quæ reſpondeamus.Fa-teris ipſe,quod verum eſt,Imperatores illos, diligentiâ ſan-ctorum monachorum collegiſſe in vnum Eccleſiaſticas le-ges,ſuis admixtas.Quid igitur mirum eſt, illis viſum eſſe,vt non ederentur in lucem, niſi prius ab Epiſcopis recogno-ſcerentur,& à ſummo Pontifice comprobarentur? Quando-quidem maxima pars earum decernebat de rebus ſacris, ad fidem,& religionem pertinentibus,cuiuſmodi ſunt ea, quæ tu prodidiſti, de Primatu Romani Pontificis, de cogendis Concilijs,& alijs huiuſmodi, quæ manifeſtè ad Eccleſiaſti-cam iuriſdictionem attinent. Quod autem de Clericis cri-minoſis conſuli Romanum Pontificem, ijdem voluerunt, ex pietate, non ex debito id honoris Pontifici detulerunt. Sic enim quibuſdam Theodoſij conſtitutionibus, quæ ad iudicium ſummi Pontificis nimis multa reijciebant,collegã tuum Bellarminum reſpondiſſe comperimus. Quamquam non ſolum pietate, ac religione Carolus, & Ludouicus ad-ducti ſunt,ſed etiam grati,& memoris animi teſtandi cupi-ditate,quæ cùm in optimis, & generoſis quibuſque menti-bus inſideat, tùm facilè maximis Principibus,ac regibus eos ſtimulos admouet, vt videri velint non modò acceptũ beneficium rependere, & exequare, ſed inſuper magno re-munerationis cumulo planè ſuperare. Summi Pontifices erant de Carolo,& de maioribus eius tam benemeriti,tan-tumque non ſolùm ornamentorum, ſed etiam amplitudi-nis,atque autoritatis in ipſum contulerant,vt magna,& ex-celſa mens Caroli planè cogeretur, ſi tantæ munificentiæ par eſſe vellet,non minus Pontifici concedere de iure ſuo, quàm Pontifex illi benignè de ſuo remiſiſſet. Hæc verò, ſi

lib. 5. de R. Pont. cap. 3. in Reſ. ad 3

neſcis

neſcis, afferunt quamplurimum fidei, atque firmamenti ijs, quæ ſuperiùs à nobis tradita fuerunt: Eccleſiaſticam immunitatem magis à Principum priuilegio, quàm à iure diuino aliquo dependere. Suis autem Veneti, non aliorum legibus ſemper viuere aſſueti (quod diuinæ clementiæ acceptum referunt) nullis quidem Imperatorum decretis planè tenētur, ſed ijs multò minùs, quæ non multò poſt abrogata ſunt, viuentibus illis adhuc, quorum iuſſu, & autoritate, ſancita fuerant. Nam conqueruntur Epiſcopi in Concilio Aquiſgranenſi, quod anno Chriſti DCCC XXXIII. celebratum fuit. *Principalem poteſtatem, diuerſis occaſionibus interuenientibus, ſecus quàm autoritas diuina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas proſilÿſſe.* In Concilijs etiam Meldenſi, Sueſſionenſi, & Valentino crebræ ſunt illæ voces. Bona ſacra diripi, & auferri Eccleſijs, diſtribuique militibus, atque Laicis. Tantum igitur abeſt, vt priuilegia, à Carolo, & Ludouico donata; firma, rataque fuerint, vt potius violata fuerint Eccleſiæ iura, quæ tot annorum curriculo iuſtè, ac legitimè obtinuerat, Et nō ſolum autoritas Pontificia multùm imminuta, ſed etiam bona direpta fuerint, & prędia loco ſtipendiorum militibus attributa. Quid diceres, Baroni, ſi hęc tam iniqua Ducis, atque Senatus autoritate facta eſſent, quæ à Caroli poſteritate perpetrata ſunt? Nunquid ab ipſo tale quidpiam ſancitum eſt, vt Eccleſiæ ſpoliarentur, & expilarentur, & cauſæ omnes etiam de religione à ſe cognoſcerentur? Et tamen calumniaris eos Iuliani Apoſtatæ exempla ſecutos eſſe, qui templa Chriſtianorum occludi, gentilium verò Fana reſerari præcepit, & qui Chriſtianam religionem deſerere nollēt, eos omnes honoribus priuatos acerbè mulctauit. Hæc nimirum eſt illa ſuauis tractandi ratio, quâ Regum, & Principum animos beneuolos reddere Baronius ſuo vel more, vel morbo ſolet. Ignoſcimus tamen. Propterea quòd illi, qui liberali, & honeſto loco nati ſunt, optimè callent omnes rationes, quibus agendum eſt cum honeſtiſſimis viris, ijs præcipuè,

cipuè,qui in aliquâ dignitate conſtituti ſunt.

Aliter lòngè catuli olent,ac ſues. Plaut.

Eiuſdem tuæ imprudentiæ ne,an impudentiæ,neſcimus, eſt,Damaſceni verba,quæ nihili ad rem faciunt,contra nos adducere.Conſule iterum; & accuratiùs perpende locum, vnde ea ſumpſiſti, videbis profectò,cuiuſmodi argumentũ contineat.Ibi de ijs agitur, qui ſacras ſanctorum imagines abolere contendebant.Quarum ſanè tunc Veneti accerrimi propugnatores fuerunt, & impijs Leonis Imperatoris conatibus palàm obſtiterũt.Non ſibi ſacerdotij iura Reſp. pertinaciter vindicat, Baroni; Non ſuis legibus Eccleſiam regere conſtituit. Vos potiùs eſtis, qui veſtris legibus Res aliorum publicas adminiſtrare præſumitis,&,quod ridiculum eſt,homines uſu rerum vix vllo præditi Principibus, qui in regendis,& moderandis ſummis imperijs totam ſuã ætatem magnâ cum laude contriuerunt præire vultis omnino,& leges præſcribere,à quibus ne digitum quidem diſcedere tutò valeant. Clamas frequenter Senatum omnia confundere,& permiſcere,tu contra potiùs omnia peruertis,immo planè euertis.Profers ea, quæ à Baſilio Macedone Imperatore in VIII.Synodo dicta fuere, cum is tamen non de ijs,quæ ad politicam gubernationem,ſed ad fidem, & Eccleſiaſticam iuriſdictionem ſpectant,ad populum verba faceret. Quære à tuo Bellarmino,& ipſe te docebit,(modò ſententiam mutare, vt alias, nolit) huiuſmodi teſtimonium Imperatoris Baſilij ſpectare ad controuerſiam,& iudicia de fide,& religione.Sed tu nihil antiquius habes, quàm omnia perturbare,& aliorum dictis,atque teſtimonijs abuti.Aliud eſt Eccleſiaſticum, aliud Politicum Forum; latiſſimum verò diſcrimen inter vtrumque. In illo Principes, & Reges ouium numero cenſentur,Paſtoris autem munus ſacerdotes obeunt;In hoc Reges,& Principes ſummam obtinent autoritatem à Deo,cuius vices gerunt;proindeque ob temperandum illis,& parendum, vt ipſi Deo.Quo ſanè fit, (de verb. Dei,li.3. cap.7.)

E vt quem-

vt quemadmodum ipſi Reges, & Principes probri loco non ducunt demittere ſe hominibus naturæ conditione multò inferioribus, quando Chriſti perſonam gerunt, ſic etiam Clericis dedecori nullo modo eſſe queat, ſi Principibus, ac Regibus ſuis, qui naturæ conditione, ſuperiores ſunt, reuerentiam tribuant, & debitum obſequium exhibeant. Sed progrediamur ad reliqua.

Ais eiuſmodi Senatum peccatis excuſationem obtendere, quod id à ſuis maioribus factitatum fuerit, & occaſionē hinc ſtudioſè arripis ipſos reprehendendi. Certè in quàmplurimis alijs alienum tuum à Repub. Venetâ ingeniū, mentemque perſpeximus; At in hoc quàm maximè. Non enim ſatis tibi fuit, ijs, qui eidem modò præſunt, maledicere, ſed etiam illorum gloriæ, ac pietati detrahis, qui Catholicæ fidei propagandæ cauſâ ſtrenuè, ac fortiter demicarunt, & celebrem nominis ſui memoriam ob res prǽclariſſimè geſtas poſteritati reliquerunt. Criminaris eos, quòd non ſatis æqua appetiuerint, cumque Summum Pontificem exorari poſſe diffiderent, ad Patriarcham confugerint, & quicquid collibuiſſet, ab illo extorſerint. Eſt ne vlla Eccleſiaſtica lex, Baroni, quæ Principibus interdicat, ne ad publicam tranquillitatem, atque pacem tuendam, & ad commoda ſuorū augenda, iuſſione caueant, vt ad Eccleſiaſticas dignitates in ditionibus ſuis ciues ſui prouehantur, aut ſaltem, qui ad aliquod temporis ſpatium ibi moram traxerint, ab his autem Exteri, & Peregrini prorſus arceantur? Nulla certè (opinamur) lex eiuſmodi reperitur, quinimmo ſacros Canones prǽcipere nouimus. *Ne emeritis in ſuis Eccleſiis Peregrini, & extranei, & qui ante ignoti ſunt, ad excluſionem eorum, qui bene ciuium ſuorum merentur teſtimonio, præponantur.* Hoc ipſum ſancitur de Epiſcopis. Catholici quoque Imp. Arcadius, & Theodoſius, vſi iure ſuo, quod commodo publico eſſe exiſtimabant, id lege ſciuerunt, vt Clerici non ex aliâ poſſeſſione, vel vico, ſed ex eo, vbi Eccleſia eſſet, ordinarentur. His

diſtin. 71 ca. nec e meritis.

ibi. cap. Nullus.

C. Theo. lib. 1. L. 2

verò

verò temporibus nullus eſt,qui neſciat in Hiſpaniâ, & multis alijs Catholicis regnis, & prouincijs eiuſmodi leges planè vigere,quæ multis ab hinc ætatibus lata fuerunt. Poterant igitur Veneti eo tempore tale quid ſtatuere, & præcipuè in nouo imperio,cui multò magis timendum erat,atq; conſulendum, quàm regnis illis,quæ iampridem conſtituta fuerant,diuturnaque poſſeſſione ſtabilita. Quidni ergò poterant iuris iurandi religione obſtringere illum, qui Patriarcha eorum ſuffragijs deſignandus erat,vt pręſtaret id,quod æquitati conſentaneum eſſet, & verò conducere plurimùm Reip.exiſtimaretur.At enim in hac re Patriarcha culpã quandam agnouit,cuius veniam,vnà cum iuramenti liberatione à Summo Pontifice petijt,& impetrauit. Trepidauit timore,vbi non erat timor,vt diuinus vates aiebat. Porrò ſi quis falſâ opinione,& conſcientiâ ductus exiſtimet,ſibi non licere id,quod iure licet,& tamen,vt idem faciat,animum inducat,is minimè culpâ vacat, ex communi Doctorum ſententiâ. Certè vel opinio quædam falsò concępta,vel nimia quędam religio,quæ poſtea obrepſit,in cauſâ fuit,vt Patriarcha crediderit,ſe lapſum fuiſſe, Pontifex autem iuſtis de cauſis non ſatis edoctus, quibus Patriarchæ iuramentum delatũ fuerat,pronunciauit,id irritum,& inane eſſe, eidemq; mandauit, vt nullam deinceps in dignitatibus Eccleſiaſticis tribuendis,illius rationem haberet. Sed fortaſſe idem genus morbi,quo vos in præſentiâ tentamini, etiam Patriarcham inuaſerat,ſcilicet,vt autoritatem ſuam quàm maximè amplificatam,prolatamque vellet,cui cum officere plurimùm exiſtimaret,iuramentum illud, quo tenebatur obſtrictus, ne conferre dignitates in alios homines,quàm in Venetos poſſet,artificio quodam Pontificem aggredi conſtituit,quo cupiditati ſuæ morem gereret, & ſeſe religionis vinculo facillimè ſolueret.

Hic tu,Baroni,occaſionem quoquomodo nactus inſectaris conuicijs,& maledictis Præſules,& Epiſcopos Venetos,

quos eo nomine prorſus indignos aſſeris, & potiùs Lupos, quàm Paſtores nominandos eſſe. Quânam verò de cauſâ? Quoniam, inquis, ſibi fugâ non conſuluerunt. Papæ, vir lõngè ſapientiſſimus, rerumque diuinarum conſultiſſimus es? Vndenam iſtiuſmodi doctrinam hauſiſti? Non quidẽ ex Euangelio. Chriſtus enim oues à Paſtore ſuo in diſcrimi ne deſerendas minimè præcipit, ſed vt ſemper cuſtodiãtur, & paſcantur, admonet, quam intentiſſimâ curâ, atque vigilantiâ, ne quid ex ipſo grege per vim abſtrahatur, aut errãdo

Io. 10. depereat. *Quinimmo*, inquit, *bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis, mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt Lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, & Lupus rapit, & diſpergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenaaius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus.* Vide modò; quantum à Chriſti doctrinâ diſtet tua, Baroni! Ille paſtorem vocat, qui manet, mercenarium, qui fugit; tu contra Paſtores vis eſſe illos, qui fugiant, mercenarios, qui maneant, Lupos verò communi nomine cenſes appellãdos, tàm paſtores ipſos, qui pro grege ſuo excubant, quàm eos, qui dant operam, ne grex à Paſtoribus deſeratur. Atqui multò veriùs Lupi nominandi ſunt, qui Paſtores à tuendo grege ſuo violenter abſtrahunt, nihil penſi habentes, quòd inediâ Pecudes extabeſcant, dummodò ipſi cupiditatem ſuam expleant, & verè Luporum inſtar, diſpergunt, & mactant oues, pro quarum ſalute Paſtor optimus Dominus Ieſus Chriſtus, tot, tantaque ſupplicia perpeſſus, mori etiam non recuſauit. Sed futurum eſt aliquando, vt ſanguis earũ de manibus illorum exquiratur. Paſtores quidem noſtri magis laborant de gregis incolumitate, multoque meliùs, quàm vos eidem proſpicere didicerunt. Propterea inquit Ezechiel Propheta. *Paſtores audite verbum Domini. Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo, quod facti ſunt greges mei in rapinam, & oues mei in deuorationem omnium beſtiarum agri eo, quòd non eſſet Paſtor (neque enim quæſierunt Paſtores*

mei

mei gregem meum, ſed paſcebant Paſtores ſe met ipſos, & greges meos non paſcebant) propterea, Paſtores, audite verbum Domini. Hęc dicit Dominus Deus ecce ego ipſe ſupra paſtores, Requiram gregem meum de manu eorum, & ceßare faciam eos, vt vltra non paſcant gregem, nec paſcant amplius Paſtores ſe met ipſos, & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit vltra eis in eſcam. Paſtores igitur noſtri adeo graues minas, quas per Ezechielem Prophetam Dominus intentat, veriti, contra quàm vos facitis, de incolumitate ſui gregis plurimùm laborant, neque vllâ ratione poſſunt adduci, vt, diuinis monitis neglectis, veſtra documenta ſectentur, atq; autoritatē. Norunt illi diuinæ voluntati, quæ mādat, vt Paſtores excubent pro grege, nullā iuſſionē humanā præuertendā eſſe, nedū anteferendā, qualis eſt ea, quæ de ſeruādo interdicto dudū manauit. Nota eſt ipſis præterea cauſæ huius æquitas, & quanta ſit Reip. pietas, innocentia, integritas: Probè ſciunt nihil Ducem, atque Senatum deliquiſſe, & nihil tale cōmeritos eſſe, quale illis iniuſtiſſimè irrogatum eſt. Sed fac, eoſdem culpæ alicui, vt falsò putatis, affines eſſe, proindeque dignos, in quos Eccleſiaſtica cenſura animaduerteretur, nonne Doctores omnes prædicant, interdicti tempore certa quædam Sacramenta Populo miniſtranda eſſe, maximè verò, quæ ad ęternam ſalutem ſunt neceſſaria? Quis autē futurū non proſpicit, vt Parochi ſuorum Epiſcoporum, qui ſummi ſunt Paſtores, & Præſides exemplo incitati, non modò neceſſaria hæc munera obire negligant, ſed etiam fugæ ſe committant, & gregem ſuum planè deſerant, contra quàm iura pariter diuina, & humana præcipiunt? Qu id quod, etiamſi cauſa fidei nulla in præſens agatur, tamen, vt ſenſibus veſtris tantùmmodò inſeruiant, iubetis illos in apertum diſcrimen venire, & ſuum caput obijcere? Senatus enim, ne religionis ſtudia in populo deferueſcerēt propter ſacrorum myſteriorum intermiſſionem, & etiam publicæ tranquillitatis conſeruandæ cauſâ à naturâ inſtructos,

Bellar in Ref. ad 8. propoſitio Doc. Theol.

ctos, quæ vim vi repellendam docet, opportunè proſpexit, vt ſi quos in officio non contineret debita tàm in Deum, quàm in patriam pietas, & ea, quam Principi ſuo præſtare debent, obſeruantia, ij ſaltem meritis pœnis ad aliorum exẽplum coercerentur, memineríntque publicarum legum ſe potiùs fautores, & adiutores eſſe, quàm correctores, & abrogatores, vt falſiſſimè iactas, ſi quidem in ea, quæ edicuntur à Principe Epiſcopis ingerere ſe non licet, & aliquid iuris ſibi vſurpare, præter quàm in cauſis de fide, aut in ijs, quæ ad manifeſtam perniciem animarum vergerent, & aliquod impedimentum æternæ ſalutis afferrent. Cuiuſmodi fuit illa lex à Mauritio lata, quâ quidem non ad militiã Monachi cogebantur, vt ipſe ſcripſiſti, ſed tantùm modò cauebatur, ne cui in monaſterio conuerti liceret, qui publicis adminiſtrationibus eſſet implicatus. Niſi fortè monachus appellandos exiſtimas, eos, qui vitæ Monaſticæ ſe tradere cogitabant, antequàm monaſterium ingrederentur, quæ tamen appellatio neque propria, neque legitima eſt. Sed parum eſt, quod nominibus abutaris, qui paſſim hiſtorijs, atque exemplis abuti ſoles.

Ad ſtabiliendum illud tuum effatum. ***Romanos Pontifices inſurrexiſſe Legum Principum abrogatores, vel correctores.*** hoc exemplum Diui Gregorij modò attuliſti, qui tamen pro imperio, & poteſtate non pronuntiauit legem Imperatoris irritam eſſe, ſed tantùm Imperatorem admonuit, tantamque lenitatem adhibuit in eâ admonitio

An.To.8 an.Dñi 593 ne, vt tibi opus fuerit non vnam excuſationem comminiſci, ne Sanctiſſimus ille Vir nimis demiſsè, & abiectè egiſſe videretur. Vnde igitur colligis Mauritij Imp. legem vel abrogatam ab ipſo, vel correctam fuiſſe? Nam quæ ex Epiſtolis loca protuliſti nihil tale habent. At, inquis, non hoc aio, D. Gregorium abrogaſſe legem, vel correxiſſe, ſed, vt emendata promulgaretur, curaſſe. Bellè Hercule. Tuum erat probare id, quod inſtitueras, Pontifices legum abrogatores, vel ſaltem

tem correctores fuiſſe: modò pedem refers, & ſatis habes oſtendere,curaſſe illos,vt emendatæ promulgarentur. Id verò libenter damus,neque diffitemur, monitis, & precibus cum Imperatore D.Gregorium egiſſe,vt ea lex, quæ hominibus præcludere aditum videbatur ad æternam vitam,aliquâ correctione temperaretur. Certè D.Gregorius in ſuis epiſtolis nihil aliud ait,quàm ſe Imperatori aliqua ſuggeſſiſſe, atque id verbum frequenter in ore habet, quod non imperij,ſed obſequij argumentum eſt. Vltima verò clauſula eius Epiſtolæ,quam ſcripſit ad Imperatorem ita ſe habet. *Ego quidem iuſsioni ſubiectus eandem legem per diuerſas terrarum partes tranſmitti feci, & quia lex ipſa omnipotenti Deo minime concordat,ecce per ſuggeſtionis meæ paginam Sereniſsimis Dominis nuntiaui;vtrobique ergo quæ debui exolui,quia Imperatori obedientiam prębui,& pro Deo,quod ſenſi,minimè tacui.* Lib.2. epi 61
Audin,Baroni,quæ D.Gregorius ſcribit? Ait,ſe Imperatori ſuggeſſiſſe, eidemque obedientiam præbuiſſe: ſi prębuit obedientiam; ergo cenſorem non egit, ſiue correctorem. Ait pręterea eiuſdem Imperatoris iuſſu eamdem legem per diuerſas terrarum partes ſe tranſmiſiſſe. Si tranſmiſit eamdem:Ergo nihil à ſe vel correctam,vel immutatam;cum pręſertim dicat hanc legem à ſe tranſmiſſam eiuſmodi fuiſſe, vt omnipotenti Deo minimè concordaret.Non licet autem exiſtimare D.Gregorium datâ operâ mendacium dixiſſe: Ergo mendax Baronius.

Quod autem in eâ epiſtolâ,quæ ſcripta eſt ad Epiſcopos occidentales,& orientales, lex eadem videtur nonnihil immutata eſſe,id eò factum eſt, quòd Imperator à D.Gregorio monitus, eidem aperuit,quiſnam fuiſſet animi ſui ſenſus in eâ lege condendâ:Diuus autem Gregorius vbi ſententiam Imperatoris elicuit,atque expreſſit,eandem Epiſcopis per litteras ſignificauit,quæ ſanè litteræ quinquennio poſt datæ ſunt,quàm lex illa primùm ab Imperatore promulgata eſt.Conſtat id apertiſſimè ex indictionum numero;ſi quidem l. 7.ep.11

dem

dem hæ datæ ſunt ad Epiſcopos anno Chriſti DXCVIII. in quem eo tempore cadebat indictio prima: litteræ autem ad Mauritium Imp. & ad Theodorum medicum datæ fuerant indictione XI nimirum anno Chriſti DXCIII. quamuis tu nullâ vel leuiſſimâ coniecturâ ductus tempora, quæ tàm lõgo interuallo diſtincta ſunt, totamque adeo ſeriem epiſtolarum confundere ſtudeas; ſed fruſtra. Nam; prꝫter omnium cum impreſſorum, tum manuſcriptorum codicum conſenſum, qui manifeſtiſſimus eſt; nihil à D. Gregorio factũ fuiſſe, quod ex arbitrio, & voluntate Imperatoris non eſſet, extrema hæc verba declarant. *Qua de re etiam Sereniſſimus & Chriſtianiſſ. Imper. mihi credite, omnimodo placatur, & libenter eorum conuerſionem ſuſcipit, quos in rationibus publicis implicatos non eſſe cognoſcit.* Et de D. Gregorio ſatis.

De D. Ambroſio, quem meritò laudas, vt accerrimum vindicem Eccleſiaſticæ libertatis. *ne inuaderetur ea aliquatenus à laicis, quamuis Imperatoribus orbis Dominis.* plura dicenda ſunt, vt explicentur, & euoluantur ea, quæ tu verborum inuolucris tecta confudiſti. Nam de lege trium Auguſtorum dumtaxàt expreſsè meminiſti, ſed quoniam in orâ libri notantur Epiſtolæ D. Ambroſij XXXII. & XXXIII. ſuſpicari licet, te alia duo capita attingere voluiſſe, quꝫ in eis continentur: Alterum de Baſilicâ, quam Imperatori tradere noluit, non modò prꝫcipienti, ſed etiam extorquenti: Alterum de diſputatione inſtitutâ in conſiſtorio coram Imperatore, & iudicibus laicis, quam D. idem Ambroſius conſtanti animo detrectauit. Reijciâmus illud de Baſilicâ ad proprium locum, in quo ex profeſſo tractabitur paulò inferius. Relinquitur ea diſputatio, quam iuſſerat Imperator coram ſe agitari, D. autem Ambroſius omnino recuſauit, & ne fieret, obſtitit. Quâ de cauſâ? Audiamus ipſum. *At certè ſi vel ſcripturarum ſeriem diuinarum, vel vetera tempora retractemus, quis eſt, qui abnuat in cauſa fidei, in cauſa, inquam, fidei Epiſcopum ſolere de Imperatoribus Chriſtianis, non Imperatores de epiſcopis*

Cap. 32

pis

pis iudicare? Audin Cæſar? Agebatur cauſa religionis,diſputandum erat cum Arrianis de Chriſti diuinitate,iccirco D. Ambroſius Imperatori parendum non duxit.Nunquid Senatus cauſas eiuſmodi, quæ ſpectant ad conſtituendam fidem ſibi arrogat? Abſit.Quis hoc vnquam vel per ſomnium dixit? Ergo ad reliqua. Vndenam accepiſti, aut vbi legiſti, Theodoſium Imperatorem à D.Ambroſio coactum, vt antiquaret legem de Diaconiſſis nomine ſuo, cæterorumque Auguſtorum Mediolani latam? Scimus, te in Annalibus To.4.an. Dñi 390 tuis hoc idem loquendi genus vſurpaſſe, ſed nullum huius ſententiæ autorem edidiſti,immo ne coniecturam quidem, vnde poſſet elici. Abrogaſſe conſtat,ab alio, quàm à ſe met ipſo perſuaſum,non traditur,& multò minùs compulſum, & coactum fuiſſe. Certè Martianus Imp.cui maximè perſpe C.Theo. nouel.li. ctum id eſſe poterat, eius antiquationis aliam cauſam non 3.tit.4. reddit, quàm *ipſius Legiſlatoris animum iuſta, ac rationabili quadam pœnitentia ductum*. Vnde ſanè duo nobis inſinuantur: Alterum, quâ fuerat autoritate lex illa conſtituta, eâdem quoque iubente ſublatam eſſe: Alterum non vi,metu, aut minis alicuius, ſed vltrò,ſpontè, ſuoque iudicio Theodoſium Imperatorem id præſtitiſſe;cum id,quod erat,agnoſceret,eiuſmodi ſanctionem non ſatis æquam,& in Eccleſiaſticas perſonas contumelioſiſſimam eſſe. Occaſionem attu- Bar.loco cit. lerat legiſlationis eiuſmodi ſtuprum illatum à Clerico nobili Diaconiſſæ. Verò quamſimillimum eſt,Theodoſium eâ re vehementer commotum, vt erat impotens animi, & ad iram plus æquo præceps, ob vnius clerici flagitium id ſtatuiſſe,quod vniuerſo ordini,immo etiam ipſis Eccleſijs, & pauperibus cùm maximo detrimento, tùm dedecori futurum eſſet,vbi verò reſedit primus ille impetus, atque æſtus animi deferbuit,re meliùs animaduerſâ, atque accuratiùs expenſâ,quod erat prudentiſſimi, & iuſtiſſimi Principis effecit,vt eiuſmodi lex nullam vim obtineret.Hac eâdem quoque voluntate, & conſilio Senatus eſſet, ſi quid non ſatis

F conſul-

conſultâ ratione eidem excidiſſet, quod æquitati palàm repugnaret, neque duceret id turpe, quod laudi potiùs tribuendum eſſet: ſed nihil per inconſiderantiam, aut imprudentiam vnquam eſt geſtum: Aequitas, & ratio ſemper fuit in conſilium adhibita cùm ab ijs, qui modò Remp. tenẽt, & adminiſtrant, tùm ab illis innocentiſſimis, atque ſapientiſſimis viris, quorum integritate, ſingularique prudentiâ Reſp. conſtituta eſt, optimiſque, & ſanctiſſimis legibus informata, quorum poſteri nihil aliud, quàm quòd eorum veſtigijs inſiſtendum arbitrantur, longâ experientiâ, vſuque rerum tractandarum ſatis edocti, ſi hanc Remp. incolumem, beatamque, & fœlicem manere volunt, ab eâ viâ minimè diſcedendum eſſe, quam illi tritam, atque facilem alijs reliquerunt. Nihil habent Clerici, quod de Repub. iure conquerantur, nihil Eccleſiæ ipſæ, nihil tandem pauperes. Libera poteſtas relicta eſt accipiendi, ſi quid donatum, aut legatũ à quoquam fuerit, neque vllum perſonarum genus ipſæ leges excipiunt, vnde aliqua Clericis infamiæ labes aſpergi poſſit. Non ſolùm viris, ſed mulieribus, atque adeo viduis licet per eas de ſuis rebus ſtatuere ex animi ſententiâ, & quoſcumque voluerint hæredes inſtituere, non modò Eccleſias ipſas, & ſacra Collegia, ſed etiam ſingulas perſonas ex ordine Eccleſiaſtico. Illud tantùmmodò cauetur Reip. cauſâ, vt loco domorum, & prædiorum in numeratâ pecuniâ pretium accipiatur. Equidem ſuperſedere huic labori poteras, & multò ſatiùs erat, hæc omnia prætermittere, quæ nihil habent cum Senatus legibus commune, decreta etiam Concilij Calcedonenſis, quibus eas aduerſari probare oportebat, non autem ſophiſtarum more aſſumere, quod probandum erat. Sed tempus eſt percurrendi ſingula capita, quæ reprehendere, atque damnare conſtituiſti. Principiò Senatum in crimen vocas, quod lege latâ ab eo cautum fuerit. *Ne perſonæ Eccleſiaſticæ ſeculares, & regulares in bonis Eccleſiaſticis à Laicis poſſeſſis ſub quouis titulo, aut colore iure prælatio-*

lationis, ſeu conſolidationis directi cum vtili Dominio, aut extinctionis lineæ, aut alia quauis cauſa bonorum proprietatem ſibi vendicare vllo vnquam tempore poßint. Et falſa innixus coniectura, quòd Senatus litteræ nihil de hac re meminerint, ceciniſti triumphum ante victoriam. Nam quæ circumferuntur Senatus nomine litteræ, eæ ſinceræ non ſunt, & ab ipſo conceptæ, ſed adulteratæ à malignis, vt aliquam Veneto nomini inuidiam conflarent. Sed fac, eas litteras, quales à vobis lectæ fuerunt, à Senatu ſcriptas. Quid tum inde? Nonne fieri potuit, vt vtraque capita fuerint in vnum collata, propterea quòd ad idem argumentum ſpectarent, ſcilicet, ne priuatorum opes extenuarentur, cum maximo detrimento rerum publicarum? Miramur certè, & vehementer miramur, quæ cauſa fuerit, vt id, quod nouiſſimè Reip. ſignificatum fuit, & de quo non ita multùm laborare Summi Pontificis Nuncius videbatur, id vrgere potiſſimùm, & primo loco eidem obijcere, tamquam grauiſſimum crimen volueritis. Multa hic dicenda eſſent, quæ conſultò omittimus, propterea quòd aliàs copioſiſſimè explicata ſunt. cumque tu nihil hoc loco contra Rempub. afferas, nihil eſt etiam, quod tibi reſponderi debeat. Hoc vnum habeto, eiuſmodi contractus, quos tu emphyteoticos nominas, reverâ cenſuales eſſe, aut locationes perpetuas, in quibus Eccleſiæ nullum aliud ius eſt quæſitum, quàm penſionis annuæ: ſi qui verò ab initio fuerunt emphyteotici, hos vel legitimâ multorum ſeculorum, nedum annorum præſcriptione tandem deſijſſe, vel æquâ tranſactione temperatos eſſe, conſentientibus ijs ipſis, quorum intererat.

Paul. Venet. Theolog. Ant. Quirin. Sen

Accuſatur ſecundo loco, quod à Senatu vetitum ſit. *Ne quis Eccleſias, Monaſteria, Hoſpitalia, atque alias religioſas domos Venetijs, & vbiq́ locorum Dominio Veneto ſubiectorum ſine ſpeciali licentia fundet, & erigat.* Aggrederis autem Senatum his verbis grauiſſimis. *Quàm autem contra ius, faſq́ id præſumpſeritis, quæ dicturi ſumus, vos commonebunt.*

Arbitrabamur nos aliquid à te inuſitatum, & nouum acceпturus eſſe. Sed profectò, Baroni, quò magis collimare, ſtudes, eò magis aberras. Quorſum attinebat Diuorum Ambroſij, & Ioannis Chryſoſtomi exemplis abuti, & tam multa verba præter rem impendere? Agitur ne hoc tempore de aliquâ Baſilicâ tradendâ vel Arrianis, vel alijs hæreticis, id quod ne fieret, ij ſanctiſſimi patres pro ſuâ virili non minùs iuſtè, quàm fortiter obſtiterunt? Agiturne de templis, & alijs locis, quæ iampridem extructa fuerint, & Deo conſeciata? Minimè profectò. Sed quâ de re tandem agitur? De areâ, de ſolo, de ſitu ipſo, antequàm fiat vlla extructio, ne forte locus aliquis eligatur, in quo loca ſacrâ conſtitui non deceat, aut non expediat: quâ de re ſi Principem ſtatuere nihil omninò poſſe, pro ſenſu tuo iudicas, quid eſt cauſę, cur à nobis iuſtè dici non poſſit, neſcire te, quì à prophanis ſacra ſecernantur? Neque tamen Senatus hoc ſibi ſumit, & arrogat, quòd tu in crimen vocas, vt requiratur in ædificandis Eccleſijs ſua dumtaxàt autoritas, præterea neminis. Nihil enim, inconſultis Epiſcopis, fieri mandauit, ſed etiam ſe conſuli; non vt aliquid detrahatur eorum autoritati, ſed ut ſciat, quid in ſuæ ditionis terminis agatur, & ſi quid hinc euenire incommodi poſſit, adhibitâ maturâ conſultatione, id præcaueatur: Ergo, vt cætera omnia, ſic etiam hęc ipſa, quæ attuliſti de Carolo, & Ludouico ſunt extra cauſam; ſed quia id tibi ſolemne eſt, nihil admiramus.

At quid dicitis, inquies, de lege, quā tulit Nicephorus Phocas Conſtatinopolitanus Imp.? Nonne eadem ipſa eſt, quā Senatus edixit? Pudeat autem vos imitatos eſſe hominem monſtruoſum, fædum, meritiſſimiſque conuicijs tàm græcorum, quàm latinorum hiſtoricorum exagitatum. Immo uerò te pudere æquum eſt, Baroni, impudentiæ ne dicamus, an iniquiſſimæ voluntatis tuę? Nam alterutro peccas, aut etiam vtroque vitio. Tu ne componere vis cum Senatu Veneto Nicephorum Phocam, qui eò dementię progreſſus

eſt,

eſt,vt in martyrum cętum,& numerum milites,qui pugnando ceciderant referendos duxerit? Et, multis impijs decretis,ac ſanctionibus editis,Chriſtianę religionis cultum velle funditùs tollere viſus eſt.Nam facultatibus omnibus ijs, quas Eccleſiæ poſſidebant,ablatis,tranſlatiſque in alios, cũ etiam decretum illud adderetur,ne deinceps aliquid liceret ijſdem legare,& ne in poſterum vel templa,vel xenodochia conſtruerentur,breui futurum erat,vt pietas,& religio paulatim collapſa,tandem rueret impræceps,atque euerteretur. Hæc certè ab ipſo Senatu quamdiſiunctiſſima,& alieniſſima ſunt,qui religioni tantum defert, atque tribuit, quantum eos decet,atque oportet,in quibus Chriſtiana pietas potiſſimùm enitet. Nunquam per eundem ſtetit,quin templa ædificarentur,cuius rei argumento eſt, frequentia maxima, & multitudo ſacrarum ædium,quæ paſſim in oppidis,terriſque Venetorum imperio ſubiectis, ſęd pręcipuè in hac ipſâ vrbe conſpiciuntur,non ſine eorum,qui adueniunt,magnâ admiratione.Quę cum ita ſint, tamen Senatus non prohibet,quin potius libenti animo facturus eſt poteſtatem erigendi xenodochia,templa,& quæcumque pia loca, modò ſibi conſtet,hæc ritè, decenterque & ſine Reip. detrimento perfici poſſe,& accedat pręterea voluntas Antiſtitis.

Sequuntur illæ tot tragœdiæ, quas excitas in Valentiniani III.lege referenda,quam valde alieno loco,cum de fabricandis Eccleſijs nihil agat,interſeruiſti non aliâ de cauſâ, quam vt haberes,vnde egregium illud Apophthegma citiùs expromeres.*Et vos,qui ex Aquileia cineribus orti eſtis, caucete,ne ex eadem cauſa in cineres reuertamini.* Atqui nihil,Baroni,eſt, cur id vereamur:Vrbs Veneta in medio mari ſita eſt. nihil ab incendio periculi. Vos ipſi videritis, ne veſtra vrbs in cineres redigatur, cui exitium ab igne impendere Sibylla prædixit,cuius carmina hęc ſunt.

Tunc ſanè generatio decima poſt hæc apparebit Vit.Syb. lib.2.
Hominum,cum terrę concuſſor, Aſtrorum conditor Lact.lib. 7.diu.inſt.

Idolo-

Idolorum Zelum franget, populumq; concutiet
Roma ſepticollis, magna autem diuitiæ peribunt
Irrigata multo igne à flamma Vulcani. Et alibi.
Veniet tibi aliquando cælitus. O ſuperba Roma,
Cæleſtis plaga, & incuruabis ceruicem prima
Et allideris terræ, & ignis te totam abſumet
Inclinatam noua terræ ſedibus, & diuitiæ peribunt,
Et fundamenta tua vulpes, & Lupi tenebunt,
Et tu eris tota deſerta penitus, ac ſi nunquam fuiſſes.

Cap. 51. C.ap. 18. Fra. Rib. Com. in Apoc 14 Hæc eadem (vt Hieremiam omittamus ſuperiùs adductum) in Apocalypſi contineri ſcimus, vbi de Babylonis excidio ſic Angelus prædicat. *Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio Dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ, & odibilis.* Et poſtea. *Ideo in vna die venient plagæ eius, mors, luctus, & fames, & igne comburetur, quia fortis eſt Deus, qui iudicabit illam.* Nunc ad Valentiniannm reuertamur, quem cauſaris, hoſtes iam bello proſtratos erexiſſe, non aliâ de cauſâ, quàm quòd præſcripſerit quaſdam leges contra Eccleſiaſtica iura. Equidem id in præſentiâ nobis propoſitum non eſt, vt Valentiniani leges commendare, comprobareq́ue velimus, quamquam ipſe in præfatione ſuâ profiteatur, ſe nouum non ſancire, ſed antiquũ ius reuocare, vt Epiſcopi præter religionis cauſas nihil cognoſcerẽt. Satis erit paucis oſtendere quid, & quantùm inter illas, & Veneti Senatus leges interſit. Ille ſanxit, ne Epiſcopus vllius iudicij haberet poteſtatem, niſi Clerici in ipſum compromitterent, & ſi alterutra pars diſſentiret, publicis legibus ageretur, & iure communi: Venetæ leges Epiſcopis non modò ex compromiſſo, ſed iure integro permittunt, & relinquunt Clericorum iudicia, cũ in rebus ciuilibus, tùm in criminalibus, ijs exceptis, quæ propter grauitatem, & atrocitatem digna ſunt, quæ præcipuè à Rep. vindicentur. Ille nullũ originarium, inquilinum, collegio alicui obſtrictum ad Clericale munus accedere patiebatur, neque

e. Theo. nouel. li. 2. tit. 12. de epiſc. iud.

mona-

monachis,aut monaſterijs aggregari.De his omnibus in Venetis legibus ne verbum quidem.Itaque non eſt,cur formidemus,& perhorreſcamus ea,quæ Valentiniani culpâ acci-diſſe commemoras.In quibus tamen alicui videri poſſit,te Symmachum imitari voluiſſe, qui aſtutè vertebat in rem ſuam id, quod ex Naturæ cauſis euenire compertum erat: ſi quidem arreptâ occaſione ex ingenti penuriâ,quæ Italiam, & præcipuè Romanā vrbem afflixerat,innumeroſque mortales abſumpſerat,apud Imperatorem diſſerebat, eas calamitates non aliâ de cauſâ contingere,niſi quòd alimenta veſtalibus virginibus adempta eſſent,& redditus ablati: Sic etiam tu ex miſerè affectâ, & afflictâ Rom. Imperij fortunâ, quod manifeſtè inclinare non modo cęperat,ſed etiam ruere iam ab eo tempore,quo ab Alarico Roma capta,& direpta fuerat,rebus in dies ſingulos magis,ac magis in deterius progredientibus,occaſione inde ſumptâ, clades,quæ contigerunt non in ipſa tempora, & conditionem rerum humanorum,quę ſunt fluxę,& fragiles,ſed in Valentiniani leges, & decreta callidè reieciſti,quaſi hæc,& non alia multa,quæ nota ſunt,in cauſâ fuerint,vt Attila,quamuis profligatus eſſet in Galliâ , rurſus tamen belli fortunam tentare conſtituerit,& Italiam inuadere.Scimus,Ioſiam regem Deo cariſſimum fuiſſe,de quo inſigne illud extat in diuinâ ſcripturâ teſtimonium.*Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reuerteretur ad Dominum in omni corde ſuo, & in tota anima ſua, & in vniuerſa virtute ſua,iuxta omnem legem Moyſi: neque poſt eum ſurrexit ſimilis illi.*Et tamen is,qui aras, & lucos omnes nefandæ religionis euerterat,& falſorum Deorum cultū prorſus aboleuerat, miſerè perijt in eo calamitoſiſſimo prælio, quod intempeſtiuè commiſit cum Nechaone Ægyptio rege,qui arma non inferebat ipſi,ſed Aſſyrijs.Ex noſtris etiam Ludouicus Gallorum Rex,cuius egregia pietas omnium vocibus celebratur, Chriſtianæ Religionis propagandæ ſtudio bis aduerſâ fortunâ, cum Saracenis congreſſus fuit. Nam

An. Dñi 410

Reg. 4. Cap. 23.

primo

primo prælio fuſus,fugatuſque eſt,& inſuper captus; altero peſtilentiæ vi magnam exercitus partem,& vitam amiſit.Et, vt exemplum aliquod de ijs afferamus, quos omnium munificentiſſimos fuiſſe conſtat non modò in ipſum Romanũ Pontificem, ſed etiam in vniuerſum ordinem Clericorum. Ludouicus ille Pius,Caroli Magni filius acerba,indignaque tam multa perpeſſus eſt ab ijs,quos genuerat,& imperio abrogato in cuſtodiã datus. Ac plerumq; ijs, quos Deus acceptiſſimos habet, & præcipuo quodam beneuolentię genere complectitur, res ex voto minimè ſuccedunt, immo aduerſa, infeſtaque videntur omnia, vt ex ijs, quæ hominibus in hac vitâ euenire ſolent, qualiacumque ſint,conſtare nullo modo poſſit, actiones ſuſceptæ ab ipſis iuſtæ ne, an iniquæ ſint: proindeque vtrùm vituperatione dignæ,
.i.obiter. an commendatione. Sed hæc ἐν παρόδῳ.

Tranſeamus eò,quò nos vocas ad aliam legem à Senatu latam.*de non relinquendis Ecclesijs,vel perſonis Eccleſiaſticis bonis immobilibus abſque ſua licentia.* Dictum eſt ſuperius à nobis,& Sanctorum Patrum autoritate ſatis comprobatum, Priuatis hominibus minimè licuiſſe domos,& prædia, quæ poſſidebant,ita in Eccleſiam transferre, vt principes iure, quod haberent in illa defraudarentur,ex quo etiam ſequebatur ,eoſdem de ijs ipſis rebus ſtatuere poſſe, ſi publica neceſſitas exigeret,non quatenus Deo ſacræ ſunt,ſed prout humanæ,& ad naturæ finem accommodatæ:Quantò magis igitur conſentaneum eſt, vt ijdem ſtatuere poſſint de ijs rebus, quæ adhuc ipſi Deo oblatæ nõ ſunt, & in quas nondum Eccleſia iuris aliquid habet? Licuit vobis eiuſmodi legem condere,quæ nihil ad æternam beatitudinem conſequendam facit,vt bona,quæ ad Eccleſias peruenerint, nunquàm alienentur,niſi Pontifice maximo conſentiente,idque in euidentem,vt dicitis,Eccleſiæ vtilitatem,hoc eſt,cum aliquo fęnore; Et principi non licebit, quod ad conſeruandam, tuendamque Remp. plurimùm ſpectat,lege latâ,curare,ne à

ſe

ſe diſtrahantur ea,quæ non ita multa ſuperſunt ex immenſis erogationibus,& largitionibus, quæ vobis ſunt factæ? Centuplo vos maiores facultates,& opes,quàm pro numero poſſidetis, & tamen ijs non contenti, quæ adepti eſtis, pluribus comparandis adhuc inhiatis. Quòd ſi hoc vitium ſub ipſa tempora naſcentis Eccleſię, cum nondum ea tam copioſa,& locuples eſſet,à patribus notatum eſt,& acerbiſſimâ reprehenſione vindicatum,quid eos dicturos fuiſſe,arbitramur his temporibus noſtris, quibus fidelium benignitate multò plura collata,& præclaræ, inſigneſque opes coaceruatæ fuerunt? Extant ante duodecim ſecula hac de re querimoniæ apud Beatum Seuerum Sulpitium. *Leuitis*,inquit,*in Sacerdotium aſſumptis nulla portio data, quò libentius ſeruirent Deo. Equidem hoc exemplum non tacitus præterierim, legēdumq́ miniſtris Eccleſiarum libenter ingeſſerim. Etenim præcepti huius non ſolùm immemores, ſed etiam ignari mihi videntur. tanta hoc tempore animos eorum habendi cupido, veluti tabes inceſſit: inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro incubant, emunt, venduntq́, quæſtui per omnia ſtudent. At ſi qui melioris propoſiti videntur neque poſſidentes, neque negotiantes, quod eſt multò turpius, ſedentes munera expectant, atque omne vitæ decus mercede corruptum habent, dum quaſi uenalem præferunt ſanctitatem. Sed longè, quàm volui, digreſſus ſum, dum me temporū noſtrorū piget, tædetq́.* Hæc B.Sulpitius de tēporibus ſuis,quid autē dicturus eſſet,ſi modò viueret? Profectò exclamaret cum Hieremia. *A maiore vſq́ ad minorem omnes auaritiæ ſtudent, & à Propheta vſq́ ad Sacerdotē cuncti faciunt dolum.* Sed hæc à nobis recitata ſunt,non quò vitia, quæ inter Clericos vigent,carpere velimus, ſed quò legum Venetarum æquitatem aperiamus. Multas, eaſque admodum graues iacturas Reſpub.facit,vbi ſuis poſſeſſionibus,& bonis in Eccleſiam translatis,priuatur obſequijs, & muneribus omnibus,quæ à priuatis perſonis ei præſtari debent, & Principes ipſi,qui ex proſcriptionibus,venditionibus, & le-

Sac.hiſt. lib.1.

gationibus ad extraneos multa commoda, emolumentaq; percipere ſolent, ijs omnibus vt perpetuò careant, neceſſe eſt. Quo fit, vt in multis locis, & præſertim in Regno Galliæ, more, atque legibus iampridem receptum ſit, vt æſtimatis ijs omnibus, quæ Eccleſiæ donantur, tertia pars fiſco Regio cedat, iure Morticinij, vt vocant: Quod igitur ſummi Principes plerique faciunt, & iure faciunt, vt minimè gratuitam eſſe velint acquirendi fundos Eccleſijs poteſtatem factam, Id etiam à Venetâ Rep. optimo iure potuiſſe fieri, quis neget? Non tamen facit, & gratis, vbi opus fuerit, parata eſt, eiuſmodi facultatem, licentiamque concedere. Et tu iniquitatis illam arguis, atque leges ſuas?

At Nicephorus Phocas huiuſmodi legem ſanxit. Quis hoc ait? Baronius. Vndenam? Ex ſuo ſenſu. Itane verò? Planiſſimum eſt, & ex ijs, quæ ſuperiùs dicta ſunt euidentiſſimè conſtat, cum ageretur de lege trium Auguſtorum, quę fuit abrogata. Sed faciamus, Nicephorum ſanxiſſe huiuſmodi legem, qualem Reſp. ſanxit, quid poſtea? Num pendet à legislatore legis iniquitas, aut æquitas? Quàm multæ leges profectæ ſunt ab improbis, immo ſceleratis viris, quæ bono publico expediunt, & quàmęquiſſimæ ſunt? Si tibi Nichephorus Phocas autor non placet, alij permulti ſunt & ſanctitate, & prudentiâ celeberrimi Principes, quibus autoribus hæc à Rep. decreta ſunt. Sanctus Ludouicus Rex id in Galliâ ſtatuit, Carolus Magnus in Saxoniâ, Eduardus tertius in Angliâ, & Catholici Reges in Liſitaniâ. Viget eadem lex in Aragoniâ, cæterâque Hiſpaniâ, viget in Germaniâ, & in multis Italiæ vrbibus, & oppidis, quin etiam à Summis Pontificibus non ſemel promulgata eſt. Quid quod etiam in hoc ipſo genere legem illam de Viduis, Clericis omnibus probroſam, & pernicioſam tu vis à tribus Imperatoribus Valentiniano, Valente, & Gratiano, non niſi conniuente Damaſo Pontifice, conſtitutam fuiſſe? veriùs dicere poteras; obſequente. Sed eſto conniuerit, immo, quod in Annali-

bus

bus tuis probare contendis, autor ipſe fuerit præcipuus, An. 10 & An. Dñi 370
quod tamen non conſtat, ſed illud tantummodò Imperatores ad ipſum Damaſum exemplum legis miſiſſe, & eorum iuſſu in Eccleſijs promulgatam eſſe: ſed eſto, vt diximus, autor fuerit, & quidem præcipuus, nunquid Pontifex ipſe edixit, & pro imperio iuſſit? Non audebis hoc dicere. At eam Martianus Imp. ampliſſimè reuocauit. Miramur, cur non dixeris, Pontificem poteſtate ſuâ irritam feciſſe, aut Imp. Martianum coegiſſe, vt id faceret. Iſta quidem inter ſe duo vehementer pugnant, Damaſum huius legis, quam etiam Diuus Hieronymus bonum cauterium appellauit, condendæ primum autorem fuiſſe; & propter eiuſdem legis iniquitatem tantam cladem ab irato Numine illatam eſſe, vt Vrbs à Vandalis capta fuerit. Ais, nullam hactenus promulgatam fuiſſe legem, quæ contra iura Eccleſiæ eſſet; quin fuerit contrarijs legibus abrogata. Ecquis abrogauit? Non alius certè, quàm qui iuſſit. Quânam autem de cauſâ? Audiamus Martianum Imp. ſuperiùs à te laudatum, qui ſic præfatur. *Sæpe materiam ſcribendis, ferendisq́ legibus negotia inopinatò exorta ſuppeditant, & aut nouas conſtitui ſanctiones, aut duriùs, & aſperiùs latas faciunt abrogare. Aequalis enim in vtroque ęquitas eſt, vel promulgare, quæ iuſta ſunt, vel antiquare, quæ grauia ſunt.* Eadem ferè dixerat in præcedenti conſtitutione cum Valentiniano. *Multa in ſanciendis legibus non ſolùm ſibi vindicat, verùm etiam temporis ratio perſuadet: non quòd præceptorum diuerſitas placeat, ſed quòd euentuũ qualitas penſius facit eſſe iudicium, & firmius conſtituto robur eſt, quotiens prioris ſententię magis, magisq́ probatæ ſuccedit.* Cur igitur nos ita percontaris ſtomachabundè. *Stabunt ne leges veſtræ?* ſtabunt ſanè, Deo propitio, ac iuuante, ſtabunt, quandiu Reipub. conducere viſum fuerit, & quandiu temporis ratio, & rerum euentus varij ijs, qui Reip. præfecti ſunt, perſuaſerint, ipſas nonnihil immutandas, aut etiam antiquandas eſſe. Cæterùm maledictis illis, quæ de more iacis,

Ep. 28

C Theo. nouel. li. 3. tit. 6

minimè reſpondendum arbitramur; propterea quòd cōtra iura Eccleſiæ nihil eſt actum, vt ipſe calumniaris.

Sed ad eas litteras veniamus, quas ad Patriarchas, cæteroſque Præſules Eccleſiaſticos, qui Venetæ ditionis eſſent, Senatus dedit, & oſtendamus, quantâ eum iniuriâ reprehenderis, atque exagitâris. Illa quidem conciliandæ beneuolentię eſt egregia ratio, quâ tibi viam probè munis, exprobratio beneficiorum, & eorum præcipuè, quæ recens à Sede Apoſtolica in Remp. profecta dicis. Quid quod etiam Ducem, & Senatum arguis, atque condemnas animi parùm memoris, atque ingrati crimine? Quid autem diceres, niſi conſignata publicis monumentis extarent, & celebris admodum eſſet apud omnes eorum memoria, quæ pro Catholicæ fidei propagatione, & pro huius ſedis amplitudine à Venetis ſunt geſta? Vetera omittamus, neque enim contendere in præſentia volumus, & illud pugnare, vtri ſuperiores beneficijs ſint; ſiquidem pauciora non rependit Reſp. quàm à vobis acceperit; idque diſſimulare hoc loco tuæ ingenuitatis non erat. Sed videamus cuiuſmodi ſit id, quod nobis obijcis de auxilijs à Pio V. Pontifice, cum bello Turcarum premeretur, proximè allatis. Cauſa quidem communis agebatur Chriſtianorum omniū, quibus proſpicere Summi Pontificis partes erant: Sed præcipua cauſa Pontificis nō minùs, quàm Reip. ſi quidem Venetâ claſſe deuictâ, atque profligatâ, ſi Turcæ in intima hæc maria penetraſſent (quod pro immenſâ ſuâ benignitate Deus auertit) quid Pontificiæ ditionis oppidis factum eſſet? immo verò quid Romæ ipſi, cæterę́que Italiæ? Has ergo clades anteuertere, & imminentem hoſtem arcere ab Italiâ nonne Pontificis intererat; atque eò magis, quò maior illi iactura ſubeunda erat? Non enim amittendi principatus periculum tantùm impendebat, ſed, quod multò pluris faciendum erat, autoritatis illius, & iuriſdictionis, quam habet vt ſummus Eccleſiæ Paſtor in Chriſtianum gregem, quo vel amiſſo, vel in teterrimam ſeruitu-

tem

tem abducto, quid reliquum fuiſſet ipſi Romano Pontifici? Deſine igitur obiectare Venetis ea, quæ communibus viribus, & pro communi defenſione in publico Chriſtianæ Reipub. diſcrimine ſunt peracta: quandoquidem neque vobis beneficij loco Veneti ducunt id exprobrandum quod non exiguo duorum, vel trium annorum curriculo circumſcriptum eſt, ſed longiſſimâ tot annorum ſerie cõtinuatum, ſuis vigilijs, impenſis, & laboribus fieri, vt vos ab incurſionibus hoſtilibus, & periculis tuti, vel in vtramuis aurem dormiatis, Quod autem addis *ob immenſam Pontificis beneficentiam, & munificam erga Venetos largitatem Eccleſiam vel adhuc obæratam eſſe ita, vt æris alieni diſſoluendi reliqua ſit nulla ſpes*: rationes, quæ in Codicibus extant accepti, & expenſi apertiſſimè docent, vtrùm ad id bellum pecuniæ tantum contuleritis, quantum ex formulâ fęderis debebatis. Quòd ſi tunc propter inopiam ęrarij Pontificij aliquid ęris alieni fuit à vobis conflatum, miramur, id hactenus diſſolutum minimè fuiſſe, cum præſertim ex ijs, qui Pio Quinto ſucceſſerunt, Pontifices aliqui, vt fama celebris eſt, ingentem auri vim ærario publico ingeſſerint. Certè vitio, aut culpâ Reipublicæ factum nunquam eſt, vt vos nomina veſtra nondum expedieritis. Impendia, quæ ſuſtinere ipſa coacta fuit, vt expleret ea, quæ iſtinc defuerunt, æquo animo tulit. Et quamuis à Pontifice non fuerit ad id faſtigium euecta, quò Carolus Magnus, ita tamen ipſa etiam animata fuit, vt quæque grauiſſima impoſita ſibi pati non recuſaret: Et ille quidem quàmfirmiſſimis opibus innixus, & ſuâ amplitudine ſatis, ſuperque tutus aduerſus omnem vim, quæ poſſet alicundè inferri, ab Apoſtolicâ ſede impoſitum iugum ferendum prædicabat, etiam vix ferendum; Non tamen ipſe vix ferenda vnquàm tulit, quinimmo cultus à Põtifice ſummis obſequijs, gerere cuncta poterat arbitratu ſuo: Reſp. autem, quìcum agitur longè aliâ ratione, multa grauia, multaque aſpera perpeſſa

fuit,

fuit,& vix ferenda quidem tolerare potuit,quæ verò nullo modo ferenda ſunt,perpeti nullo modo debet.

Dicis,*ad ſalutem,non ad interitũ promulgatum in eius Præſides fuiſſe de illata excommunicatione decretum* : immo nõ ſolum nobis ipſis,ſed etiam bonis omnibus perſuaſum eſt, ſi omnes Inferorum Furiæ in vnum coiſſent, vt à diuino cultu hanc vrbem,imperiumque Venetum abducerent, non potuiſſe deteriùs ab illis conſuli, quàm fuerit à vobis conſultum.Et audes dicere, ad animarum ſalutem decretum excommunicationis à vobis promulgatum eſſe? Si de animarum ſalute ſolliciti eſſetis, temerè non conijceretis illas in tam apertum diſcrimen,& caueretis illud, quod D. Auguſtinus in primis cauendum præcipit,*ne dum conſulere alijs vi deri vultis, veſtrum emolumentum ibi potiùs,quàm illorum vtilitatem attendatis.*Equidem nihil hoc tempore agitur de ijs, quæ ſpectant ad æternam ſalutem, ſed tantùm de quibuſdam emolumentis,& commodis veſtris,quæ,neſcimus,quo ſpiritu, & quo zelo ducti, non modò publicis omnium commodis ducitis anteponenda,ſed etiam, quod lacrimis dignum,eſt,ipſi ęternæ ſaluti;& dummodò id,quod intenditis,obtineatis,tot animarum millia in perniciem trahere minimè veremini. Vtinam cogitatio hęc hęreret in mentibus veſtris,profectò tam faciles non eſſetis ad excommunicationis,aut interdicti ſententiam proferendam.

lib 3. de ſer. Dñi.

Quòd autẽ præcipuis cõtumelijs exagitas Ducẽ noſtrũ sũmâ integritate,atque innocentiâ ſingulari præditum,cuius eximia virtus,& pietas erga Deum,& patriam multis clariſſimis documentis ſpectatiſſima eſt,quem Deus hoc tempore ad gubernacula Reip.deſtinauit, vt eſſet,qui pro tuendâ eius dignitate,& ſalute iugiter excubaret,& qui omnes motus,conatuſque aduerſariorum acerrimè prohiberet, more tuo id facis,qui maledicere potiùs,quàm benedicere aſſueueris.Contumax minimè eſt,qui ſe,ſuaque defendit, ſed ſuperbus,& iniurius eſt,qui iura alterius inuadit,cui concede-

re

reignauiſ, reſiſtere autem conſtantiæ, & fortitudinis eſt. Quare illud ex diuinis Oraculis,quod contra Ducem ipſum attuliſti,*Sedes Ducum ſuperborum deſtruxit Deus*,vide,ne contra vos ipſos potiùs ſit.Nam vbinam ſedes Ducum ſuperborum, niſi in eâ vrbe, quam, Sibylla in ſuis carminibus ὑψαύχενον appellauit; & de quâ in Eſaia ſcriptum eſt. *Et terram gigantum detrahes in ruinam.* Cap. 15. Et etiam in ſacrâ Apocalypſi.*Quantùm glorificauit ſe & in delitÿs fuit, tantùm date illi tormentum,& luctum,quia in corde ſuo dicit:ſedeo regina,& vidua non ſum,& luctum non videbo.* Cap. 18. quem locum ita explicauit Abbas Ioachimus.*Sedet vtiq. regina per imperÿ gloriam, & vidua non eſt per Pontificÿ gratiam,& luctum non videt per vtriusq. protectionis inſtantiam.* Com. in Hierem. c.21. Idem quoque recenſet cauſas diuini iudicij his verbis.*Non ambigo,quin ſit futurum,quòd ira Dei veniat ſuper Eccleſiarum Rectores, & Præſides pro eo, quod Dei ſeruitiũ non ſolùm impediunt,ſed etiã adulterant verbũ Dei.* ibi. c.24.

Sed, his omiſſis, exempla ponderanda ſunt, ad quæ nos prouocare inſtituiſti.Primum eſt illud Bonifacij Comitis,qui à D.Auguſtino petitus eſt anathemate; Propterea quòd hominem confugientem ad Eccleſiam, è liminibus raptum,detruſerat in carcerem. Eiuſmodi ne criminis à te Dux atque Senatus arguitur?Non certè, inquies.Cur ergo rem vſurpaſti à noſtrâ cauſâ alieniſſimam? *Vt oſtendam*, inquis,*quantopere minorum quoque Epiſcoruu ſint reueriti ſummi Duces vtcumque latas excommunicationis ſententias.*Si hęc ita geſta ſunt,prout narrantur,expedita reſponſio, Bonifacium comitem pendere omninò ſolitum à nutu D. Auguſtini,cui non modò deuinctus erat quàmfamiliariſſimo obſequio,ſed etiam eius monitis, ac præceptis informandum ita ſe tradiderat,vt nefas exiſtimaret, quicquid imperatum eſſet,ab eiuſdem autoritate, conſilioque diſcedere, quod cum D.Auguſtinus non ignoraret,vt viri pietatem, & tolerantiam magis exerceret iure imperij, quod habebat in ipſum,vti liberè voluit.Quamquam huius hiſtoriæ fides nutat

aliqua-

aliquatenus. Nam illa epiſtola, quę aſcribitur Diuo Auguſtino, vna ex illis eſt, quæ, non ſatis liquet, an à D. Auguſtino fuerit conſcripta: id, quod etiam, ipſe teſtaris. Et profectò ad id perſuadendum ſuppetit coniectura ſanèquàm efficax. Nam cum Theodoſius vnà cum filijs Arcadio, & Honorio Auguſtis ſanxiſſet, vt debitores, qui ad Eccleſias confugerant, illico à latebris extraherentur, aut ſi quem Clerici defendendum ſuſciperent, debitum pro eo ſoluerent: Manifeſtum eſt id, quod etiam tu refers, D. Auguſtinum vigore huius conſtitutionis compulſum fuiſſe dependere id, quod debebat quidam Faſtius, propterea quòd ipſum confugientē ad Eccleſiā texerat. Quòd ſi debitores ab Eccleſijs abſtrahere ius erat, quātò magis homines ſceleratos, & morte digniſſimos, cuiuſmodi erat ille, quē Bonifacius abſtraxerat?

Bar. An. tomo 5. an. 412

C. Theo. lib. 9 tit. 45. de his qui ad ecclesiā cōfugiunt.

Bar. An. to. 4. anno 392.

Hic obijcies; ſat ſcimus; exemplum D. Ambroſij, ſecundo loco à te propoſitum, qui vltionem impetrauit à Deo contra milites illos, qui Creſconium vi raptum ab altari diuulſerant. At enim id facinus perpetratum conſtat in contumeliam, & contemptum Catholicæ religionis: Nam duces militum Arrianâ perfidiâ erant imbuti, ideoque Eccleſiam Catholicam contaminare, & violare aggreſſi, D. Ambroſium, & omnes clericos, qui obiectis corporibus, ſupplicem tegebant, inſolentiùs habuerant.

Bar. To. 5 an. Dñi 396

Id. To. 5. an. 396.

Tertiū exēplū de Andronico pręſide Pētapolis in Aegypto miramur, quonā conſilio à te fuerit prolatū. Ille non modò ſontes, ſed innocentes etiam exquiſitiſſimis torquebat ſupplicijs, & inuſitato quodam tormentorum genere vtebatur, vt doloris ſenſum multò acerbiorem faceret, &, quod nefandiſſimum eſt, cùm re ipſâ, tùm verbis in Chriſtum conuicia iactauerat. Horum criminum compertus meritò à collectâ Synodo damnatus eſt, & anathemate percuſſus. Prætermittere igitur poteras huiuſmodi exemplum, ſicut etiam illa Imperatorum Philippi, Theodoſij, & Friderici, quæ totò, quod aiunt, cœlo à re propoſitâ diſtant. Et quoniam

niam Dux ipſe in ſuis litteris conqueſtus eſt, & quidem optimo iure de auſteritate Pontificis, quòd legatum Reip. à ſe non auditum dimmiſerit, plus, inquis, illi tributum, quàm oportuiſſet: Nam etiam in conſpectum ſuum non admittere legatum potuiſſe Pontificem, exemplo Nicolai, qui prohibuit Lotharium Regẽ, ne Romam veniret: & Alexandri Tertij, qui repulit legatos Regis Angliæ, miſſos ad excuſandum Regem de nece illatâ Sancto Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo. Nolumus in præſentiâ diſquirere, An Pontifices hi, quos commemoras benè, an malè ſe geſſerint. Fortè atrocitas criminum, quorum hi Reges arguebantur, eiuſmodi ſeueritatem exigebat, propter aliorum exemplum, & etiã Nicolao Pontifici iuſta metus cauſa, Alexandro verò ſuſpicio fraudis non deerat Quomodocumque res ſe habuerit, hæc inſuper tibi dicta ſunto. Primùm cum de ijs, quæ ſpectant ad ſummum finem Regiæ poteſtatis, quod eſt bonum publicum, leges à Senatu ſancitæ, & editæ fuerint, eas non eguiſſe Pontificis maximi autoritate, quâ comprobarentur, nec aliud opus fuiſſe, niſi vt de earumdem æquitate ipſe doceretur, id quod orator Reip. facturus aduenerat. Deinde etiamſi de his rebus Pontifex aliquid cognoſcere, vt iudex debuiſſet, illud conuenire inter omnes, iudices illos minimè laudandos eſſe, quinimmo reprehendendos, qui, re non ſatis perſpectâ, ſententiam ferunt; celebriſque eſt vox illa *Qui aliquid ſtatuit inaudita altera parte, licet æquum ſtatuat, haud æquus eſt.* Conſtituerunt id Ethnici, à naturâ tantùm informati, & nos, qui Chriſtianæ religionis præceptis inſtituti ſumus, & aſpiramus ad ea, quæ naturam multùm excedunt, deteriores illis apparere volumus, & magis cùm à prudentiâ, tùm à iuſtitiâ remoti? Maximus autem Pontifex, ſi quis alius, facilem cunctis aditum, atque aures præbere debet. Primò quia Chriſti Domini patientiam, & benignitatem quàmmaximè refert; Deinde quia ſupremum iudicem agit; Nam ſi minores iudices per imprudentiam, aut inconſideran-

 ſideran-

ſiderantiam aliquid egerint,poteſt id facilè per maiores corrigi,& emendari.At ſanari vix poteſt, ſi quid perperam ſtatuat is,penes quem ſumma eſt autoritas iudicandi. Quapropter non minùs verè, quàm grauiter à Leone magno Pontifice dictum eſt.*Nos, qui Sacerdotum Domini matura vo cumus eſſe iudicia,nihil poſſumus,incognitis rebus,cuiuſq́ partis in præiudicium definire, quæ geſta ſunt veraciter audiamus.* At,inquis,*Legatus veſter à Pontifice auditus fuit*. Quonam modo auditus? Vt iuſtis rationibus,quibus ita decretũ fuerat,diligenter expenſis, atque examinatis,prout res exigebat,ab incepto deſiſteret? Atqui Pontifex ipſe apud ſe rem iamdudum conſtitutam,& deliberatam habebat,idq́ue palam prædicare,& denuntiare veritus non fuerat, antequàm audiret,neque verò audire ſuſtinuit præter oppido pauca, potiora neglexit.Quis hæc æquo animo ferat,aut non vehementer expoſtulet? Liberis hominibus id concedi ſolet, vt ſi minùs cætera,vox ſaltem libera ſit, quâ poſſint animi ſui ſenſum declarare:Vnus eſt Baronius,qui ne hiſcere quidem iubet. Sed tacere, quæ vera ſunt, nec poſſumus, nec debemus.Pontificiæ amplitudini tantum deferimus,quantum à Chriſtianis hominibus deferri debet:Sed agitur honor, dignitas,& exiſtimatio Reip.quę ſi priuatus quiſpiam negligere citra culpam non poteſt, quantò minùs ij,qui publicam perſonam gerunt,& in quos omnes oculos, atque ora conuertunt? Agitur etiam ſalus cunctorum ciuium, quorum cõmodis inſeruire,& inuigilare Principis munus eſt, quod recuſare non licet. Dux igitur iniurioſus non eſt in Pontificem,ſi præiudicia,quibus grauiter læſus fuit, ab ipſo facta de Rep.modeſtè conqueritur,&,ſi nimiâ celeritate dicit, eum pręcipitaſſe ſententiam, videndum eſt,idne verè dixerit,an falsò,non illicò reprehendendum eâ tantum de cauſâ,quòd dixit.ſunt hæc leuiſſima prę ijs, quæ D. Cyprianus in Stephanum Pontificem non modò dixit,ſed geſſit; Et tamen D.Auguſtinus prędicat non ideo à charitate ipſum excidiſſe,

Epiſt. 8. ad Flauianum Nic Pap. ep. 9

lib. 1. cõtra Don.

cidiſſe, tametſi agebatur eo tempore de rebus ijs, in quas Pontifex ipſe habet præcipuum ius, & autoritatem, nempe de ſacramento Baptiſmi. Porrò licere vis, idque probare cõtendis, nullo planè ſeruato iuris ordine Pontifici ſummo quamlibet ſententiam ferre, idq; definis Nicolai Pontificis autoritate. In compertis fortaſſe criminibus; at in ijs, quę dubitationem non obſcuram habent, & ambigua ſunt, id minimè licet: multò minùs in ijs, quæ, iuſtæ reprehenſioni minimè obnoxia, patent cuilibet, & ad ſenſum expoſita ſunt, cuiuſmodi ſunt ea, de quibus Dux, & Senatus reprehenditur. Nicolaus ſanè Pontifex, quo tu autore vſus es, cum D. Gregorij ſententiam quandam recitaſſet, hæc eidem ſubijcit. *Sed quid hoc exemplo, niſi nos admonemur, ne ad proferendam ſententiam vnquàm præcipites eſſe debeamus, ne temerè indiſcuſſa iudicemus, ne quælibet malè audita nos moueant, ne paſſim dicta ſine probatione credamus*, et cætera, quæ latè ibidem, atq; alibi proſequitur; ex quibus cõcludere eſt, non ſemper ſummo Pontifici licere (id quod tu vis) ſi quomodocunq; rem perſpectam habuerit, nullo ſeruato ordine iudiciario, ad excommunicationis ſentẽtiam procedere; Quod ſi omnia Põtifici licent ſine vllo diſcrimine, quidni etiam liceat Naturę iura peruertere, & quod iniquum eſt, id quàm æquiſſimum reddere? Sanctus ille Iob caput ſuum deuouebat his verbis. 31.
Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo meo, & ancilla mea cum diſceptarent aduerſus me. Baronius autem Pontifici autor eſſe voluit, vt ne mancipiorum quidem loco Ducem, & Senatum haberet. Sed iam ad eũ locum venimus, in quo tu malos Tragœdos imitatus, vt eſt apud Horatium.

Proijcis ampullas, & Seſquipedalia verba. Art. poe.

Nimirum *ab exordio naſcentis Eccleſiæ ab ijs, qui ſe Catholicos profitentur contumaciores litteras datas non fuiſſe*. Probare intendis, non licuiſſe Duci iudicare ſummum Pontificẽ, ſed cò non peruenis, niſi longiſſimo verborum circuitu, & anfractu; ideoq; exaggerationẽ ſatis amplam inſtituis, atq; ita gra

dátim pergis. Non licet tibi iudicare Clericulũ, quomodo Diaconum, vel Sacerdotem? Quomodo Epiſcopum? Quomodo verò Archiepiſcopum, & Patriarchas? Hanc verò exaggerationem tam bellè factam vtrinque munis & à fronte, & à tergo autoritatibus diuinæ ſcripturæ, & ſanctorum Patrum, quæ contemptores acerbè damnant, & execrantur; contempſiſſe autem Ducem minimè demonſtras, neque vnquam demoſtrare poteris, quicquid moliaris. Nam ſi quicumque non paret, etiam contemnit, nulla erit iuſſio tam peruerſa, & iniqua, cui non ſit obſequendum: Sed in eodem luto tu ſemper hæſitas, & de more id, quod eſſet probandum, quaſi certum aſſumis. Hoc igitur tamquam vallo ſublato, quod circumduxiſti, exaggeratio tua quàm facillimè corruet. Quid ais, non poſſe à ſummis Reip. magiſtratibus iudicari vel minimum Clericulum? ſatis multa ſuperiùs dicta ſunt à nobis in hanc ſententiam, & firmiſſimis argumentis comprobatum, non ad alios, quàm ad eos ipſos pertinere vniuerſa iudicia; quamuis grauiſſima crimina tantùm ſibi reſeruauerint, cętera verò Epiſcoporum iudicio permiſerint, idque nullâ neceſſitate, ſed pietate adducti, vt Eccleſiaſticas perſonas magis honeſtarent; neque verò principes ouium numero tantùm ſunt habendi; ſunt etiam ipſi Paſtores: Quid enim tam frequens occurrit in carminibus omnium poetarum, quàm illud: ποιμένες λαῶν. Et hi quidem vos omnes tam multis ſeculorum ætatibus præceſſerunt, quot ab orbe cõdito numerantur vſque ad Chriſtum natum, cuius conſilij non fuit rectè conſtituta euertere, & detrahere Principibus aliquid ex eo, quod haberent. Quapropter manet adhuc illis ſuum ius planè integrum, neque paſtores eſſe deſinunt ex eo, quod facti ſunt oues, quemadmodum & vos, quòd Paſtores creati eſtis, non ex eo ſimul oues eſſe deſijſtis: Nam poteſtates diſcretæ ſunt, & aliud eſt veſtrum Forum, aliud verò Principum, vt ſuperiùs oſtendimus: mirum autem eſt, tàm latum diſcrimen à vobis non videri, qui

i. paſtores populorum.

polletis

polletis alioqui tantâ ingenij acie,vt nonnunquam ſecernatis ea,quæ diſtingui vix poſſunt. Poſſumus equidē exclamare,O Tempora,ô mores? D.Gregorius Imperatores Dominos ſuos appellabat,eidemq́; omnia tributa fuiſſe, affirmabat,& conceſſum à Deo,vt non ſolùm militibus, ſed etiam Sacerdotibus dominarentur:immo Chriſtum quoque ipsū ita cum Imperatore loquentem inducit.*Sacerdotes meos tuę manui commiſi.*Vos autem,Chriſti autoritate poſthabitâ, animi ſupra quàm dici poteſt elati,& inflati recuſatis omnino, & abijcitis Principum imperia, neq; ſuſtinere vultis,vt aliquâ vobis ratione præſint,quaſi turpe,atq; omninò indecorū ſit,ijs debita obſequia præſtare,quibus diuino iuſſu præſtanda ſunt,& ſacerdotes Chriſtus voluerit inſtituere nō ad ſpecimen,& documentum humilitatis,ſed contumaciæ, & ſuperbiæ.

epiſt. 64 lib. 3.

ep. 61 li. 3

Cæterùm iam peruenimus ad ſummum exaggerationis faſtigium.Audet ne,inquis,Dux veſter Chriſti Vicariū iudicare? Antequàm aliquid reſpondeamus,quærimus à te, An Apoſtolorum Principem Paulus iudicarit,qnando non modò ipſum commonefecit,ſed etiā eidem in faciem obſtitit? Iudicauitne Ioannem Pontificem Sanctus Ignatius Cōſtantinopolitanus Antiſtes,propterea quòd ei non paruit,& à ſuſceptâ prouinciâ non deſtitit, licet anathemate intento ab ipſo Pontifice,cuius hæc ſunt verba.*Porro ſi intra triginta internallo dierum omnes, quos vel tu,vel epiſcopi tui conſecraſſe in aliquo gradu putantur eccleſiæ à totius regionis Bulgariæ terminis non eduxeris, & te met ipſum ab omni eccleſiæ illius iure diœceſos non ſubduxeris; tamdiu ſancto corpore, & pretioſo ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti poſt duos menſes à die numerādos,qua huius epiſtolæ tomum acceperis,eſto priuatus,quādiu his obſtinatus decretis noſtris minime obedientiæ colla ſubmiſeris. Iamuero ſi pertinaciter, &c.* Tu quidem fateris,D.Ignatium non peccaſſe,quàmuis Pontifici non obtemperauerit;&cauſam affers,quòd iura ſuę eccleſiæ cōſeruare omninò debuerat, &

Bar. An. To. x. anno 878.

Io. Papa ep. 78.

rat,& pollicitatione ſolemni obſtrictus,& iureiurando: neque verò id prætermittere poterat,niſi æternæ vitæ diſpendio.Hæc eadem Dux in præſentiâ dicit,atq; palàm fatetur, commoda,exiſtimationem,& ſalutem ſuorũ ciuiũ,quæ ſuæ prouidentiæ à Deo commendata ſunt,à ſe non potuiſſe abſq; notâ negligi, quâ præclarâ conſcientiâ ſuſtentatur, neq; horret execrationes ſibi iniquiſſimè impoſitas. Quid ais eũ velle iudicare ſummum Ponteficem? Aliud eſt,aliquid agere pro tribunali tàmquàm cognitor, & iudex; aliud,ſi quid minùs rectè ab aliquo conſtitutum eſt,id cõqueri, & enunciare.Nunquid Summus Pontifex errare,& labi non poteſt in ferendâ ſententiâ? Id verò omnes Theologi pro certo affirmant,& res ipſa loquitur:refertiſſimæ ſunt enim hiſtoriæ eiuſmodi exemplis.Hæc omnia ſi iudicia ſunt,vt tibi videntur,negari non poteſt,quin etiam Duci licuerit ita iudicare Pontificẽ,idq; eò magis,quò maiora ſunt incõmoda, & detrimẽta,quibus affecta eſt Reſp. ex eo, quod præcipitanter egit.Hactenus dictum eſt in genere de litteris Reip. quas tu *contumacia plenas,& contemptu refertas*, vocaſti.

Supereſt, vt ſingula capita examinentur, quæ à te ſunt repreheņſa.Non enim omnia recenſes,ſed,datâ operâ,prętermittis ea,quæ maximè faciunt ad rem noſtram, illa verò commemoras,quæ à cæteris diuulſa, offendere pias aures aliquatenus videri poſſint.Sed Citharædorum more, antequàm canere incipias,ad aures prępar andas præcentionem adhibes:At non ſcitè,nec aptè. Nam eâdem chordâ ſemper

art.poet. oberras,vt ille apud Horatium. Ais *per Ducem,atque miniſtros Reip.perperam multa perpetrata eſſe; quæ diù, multumq; diſſimulata fuerunt ab apoſtolica ſede.* Nullum certum crimen profers,perſonis,locis, atque temporibus diſtinctum:ſed ſumma quædam attingis,*Perlatas fuiſſe Romam iugiter querelas de dira perſecutione Epiſcoporum,de foro Eccleſiaſtico intercepto,de expilatis bonis Eccleſiarum, de inuaſis Eccleſijs, & violato ſacro Aſylo,de contemptu litterarum Apoſtolicarum,prę-*

ſertim

ſertim autem bullæ in cęna Domini promulgari ſolitæ, de verbis contumelioſis, & ſcōmatibus iactis in Sancta R.E. clerum, immò in ipſum ſummum Pontificem. Adeoque hanc hyperbolem auges, vt dicas, *ſi ex ſacrorum præſcripto canonum res agendæ fuiſſent, guttas pluuiæ ſuperatura fuiſſe fulmina anathematis.* Quid poteſt vel acerbiùs, vel atrociùs dici? Declamare videris in Neronem aliquem, aut Iulianum Apoſtatam, non Paræneſin ſcribere ad aliquam Chriſtianam Rempub. Vt congeras licentiùs maledicta, comminiſceris ipſa crimina; neque verò te pudet, id ætatis, & dignitatis hominem tam apertè mentiri. Argumenta verò non longè petenda ſunt. Coargueris tuo ipſius teſtimonio. Meminiſti ne quod initio tuæ adhortationis dixiſti, dum Senatum compellares his ipſis Apoſtoli verbis. *Currebatis bene, quis vos impediuit veritati non obedire?* Gal. 5. Si antequàm hæc controuerſia incideret ij, qui Remp. adminiſtrant, currebant bene, idque tuo iudicio, quomodo rei tot tantorumq; criminum eſſe poterant? Falſa igitur ea ſunt, & pleraque à te conficta. Nam ſi quis eſt à Rep. vel exilio, vel aliâ pęnâ mulctatus ex ordine Eccleſiaſtico, id non religionis odio factum eſt, aut aliquo contemptu, ſed quòd res ita exigeret ex præſcripto iuſtitiæ, quam exercere in quoſcumque homines facinoroſos, præcipuè verò in factioſos, & ſeditionum autores ad ipſam Remp. pertinet; cętera verò quæ longâ ſerie numerando perceſes, ſunt commenta, & mendacia; non enim Reſp. Eccleſias compilauit, & contaminauit: ſi quid compertum habebas, edere te oportuerat, non calumniari.

De contemptu litterarum Apoſtolicarum, & bullæ in cęnâ Domini promulgari ſolitæ, iure nihil poteſt obijci, vel reprehendi neque enim à Senatu Veneto quicquam fieri ſolet, quod à cęteris Chriſtianis, Catholicisque principibus effici non ſoleat: hos autem nihil agere pro certo habendum eſt, quod æquitati non congruat, & rationi non ſit conſentaneum. De ſcommatibus, & dicterijs, vnde id tibi

conſtat

conſtat? ex rumoribus vulgi? At his adhibere fidem leuiſſimæ mentis eſt. Ad nos etiam multa perlata ſunt, quæ iſtic in nos iactari ſolent, & tamen his non mouemur; quia deſpicienda, & pro nihilo putāda ſunt, vt lex prudētiæ nos docet.

Verùm hic prætereunda non eſt ſingularis inconſtantia tua. Paulò ante dixeras, & ſubinde vſque ad nauſeam repetis, & inculcas, non licere alicui de ſummo Pontifice ſententiam ferre, & tamen pro ſummâ tuâ grauitate, atque ſapientiâ audes improbare, & damnare actiones non vnius, ſed multorum ſanctæ memoriæ Pontificum, quos non obſcurè torporis inſimulas, atque negligentiæ, non minùs in Pontifices iniquus, & iniurioſus, quàm in Remp. fuiſti. Libet igitur verba, quæ aduerſus eam protuliſti in te ipſum conuertere. Vnde tanta tibi autoritas, vt iudices non modò vnum iudicem vniuerſorum, ſed multos pariter iudices? Hoc verò teſtimonium præclarum eſt innocentiæ ſuæ, neque enim paſſi fuiſſent ſanctiſſimi viri, quales non modò nomine, ſed re quoque ipſâ fuiſſe multos nouimus ex ijs, qui præceſſerunt, vt impunita, atque inulta eſſent tot, tantaque crimina; ſi quidem ijs Reſp. obnoxia fuiſſet.

Verùmtamen his maledictis non contentus, quæ in eam effudiſti, pergis adhuc inſectari Principem noſtrum, quem non ſatis habuiſti ſuperbię, contumacięque accuſare, ſed etiam, quod omnes piæ aures plurimùm horrent, blaſphemiæ, atque impietatis nomine condemnas. Sic autem id colligis. *Dux* ait, *ſententiam excommmunicationis à ſummo Pontifice latam eſſe contra omnem rationis formam, diuinamq; ſcripturam, ac doctrinam patrum, & ſanctos canones, inſuper eſſe iniuſtam, indebitam, nulliusq; momenti. Ergo blaſphemus, & impius eſt.* Vt eiuſmodi conſecutio fidem mereretur, neceſſe erat alterutrum comprobare, aut in genere nihil tale vnquàm à ſummo Pontifice proficiſci poſſe, aut ſpeciatim hanc ſententiam Pontificis talem non eſſe, qualem Dux ipſe prædicat. Neutrum tamen facis, ſed præter inanem verborum

borum ſtrepitum nihil affers, niſi fortè Rabſacis litteræ aliquid efficiunt, quas ille in hanc ſententiam ſcripſit ad Ezechiam. *Non te ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciam; neque dicas, non tradetur Hieruſalem in manibus Regis Aſſyriorum,* 4.Reg.19 ita, vt hoc modo texenda ſit ratiocinatio. Rabſaces ſcripſit, Ezechiam non euaſurum manus Regis Aſſyriorum, etiamſi Deus ipſe vellet, & conaretur ipſum liberare: Ergo Dux Venetorum eſt impius, & blaſphemus, vel, Ergo Pontifex non tulit indebitam, & iniuſtam ſententiam. O egregiam Dialecticam.

Non diſſimilis eſt altera, quæ huic proximè ſuccedit ratiocinatio. Excommunicationis ſententia non caruit autoritate pronuntiantis, nec alia neceſſaria ei defuerunt ad actum legitimum conducentia. Ergo dici non poteſt nulla, vel iniuſta. Singulæ partes, & conditiones erant euoluendę, explicandæ, illuſtrandę, tu tamen omnes inuoluis, obſcuras, & compingis in illud. *Et alia.* ſiue *& cætera,* more Tabellionum, atque in eâ re, quę caput controuerſię continet, planè mutus es, in eâ verboſiſſimus, quæ comprobatione non eget. Inutilem ſumis laborem, vt oſtendas autoritatem, quam habent Romani Pontifices à Christo Domino fuiſſe collatam, innumera teſtimonia ſanctorum patrum, quibus nos perſuadeas, in medium affers, quaſi verò id à nobis in dubium reuocetur, & vltro Dux, & Senatus ipſe non profiteatur. *Velle ſe in ſancta fide chatolica, & Apoſtolica, atque in obſeruantia erga Sanctam R.E. perſiſtere, & perſeuerare, quam ſui maiores à prima huius ciuitatis origine hucuſque, diuina comitante gratia, & ſine vlla intermiſſione coluerunt.* In literis Ducis ad Præſules datis. Hęc ſi à tę non fuerunt animaduerſa, inconſiderantię; ſi non intellcta, ignorantiæ, ſi non expenſa, vt par erat, imprudentiæ, ſi verò de induſtriâ prætermiſſa ſunt, improbitatis, & malitiæ cuiuſdam fuit. Nihil eſt in his litteris, quod, vt tu calumniaris, impietatem, & contemptum oleat. Sed vniuerſa, quæ inibi ſcripta ſunt erga ſanctam Apoſtolicam ſedem teſtantur ob-

ſeruantiam ſummam,atque reuerentiam, præcipueque ergà ſanctiſſimum,qui in illâ ſedet hoc tempore, Paulum V. quem debitâ veneratione proſecuta eſt Veneta Reſp. & plurimi ſemper fecit ob eximias,& egregias animi virtutes, vnde etiam apud barbaras, & remotiſſimas gentes, nedum apud Christianos expectationem initio ſui Pontificatus ſummam excitauit. Vtinam verò tam facilem ſe non præbuiſſet ad fidem adhibendam inuidis, atque obtrectatoribus,qui nihil aliud ſtudent,quàm diſcordias ſerere, atque huic peruerſę cupiditati religionem obtendunt.Sed certò ſperamus,atque confidimus,aliquando fore, vt mentem, atque ſenſum horum hominum, quiſnam ſit, intelligat, & quò ſpectent eorum ſtudia,atque omnes conatus, & re ipſâ comperiat, optimos, ſanctiſſimoſque Pontifices, quotquot ante ſe fuerunt,non torporis, atque negligentiæ, ut eos inſimulas, accuſandos eſſe, quinimmo prudentiæ, & æquitatis laude mirificè commendandos.

Vidimus hactenus tuum acumen in dialecticis,nunc quã tùm rei grammaticæ ſis peritus cognoſci poterit. Vt oſtenderes,quanti ſit criminis deſpicere ſententiam excommunicationis (quamuis ea res nihil Ducem,& Senatum attingat,qui non deſpiciunt) ex Epiſtolis D. Gregorij decerpſiſti quoddam teſtimonium,ſed eius mentem, atque ſententiam non es aſſecutus,deceptus homonymia vocum: *Anathema, & anathematizare*; quæ minimè eo loco ſonant id, quod vulgò ſolent,nimirum communione fidelium, interdicere,ſed aliquid tanquàm falſum deteſtari,& abominari, idque nonnunquam etiam iureiurando interpoſito: Non alia certè apud D.Gregorium illorum verborum eſt vis, atque notio:Comprobatur id manifeſtiſſimè ex his,quæ ſcripſit ibidem paulò ſuperiùs. *Veſtra*,inquit,*excellentia poteſt, protegente Domino, prauorum hominum ſcandala cum magna tranquillitate declinare: Priores enim eorum vobis ſecretò vocandi ſunt,atque ipſis ratio reddenda, & peruerſa quadam capitula,*

Greg. ep. 39. lib. 2.

pitula,quæ teneri exiſtimant, coram ipſis ſunt anathematizanda,quod ſi etiam,ſicut dicitur,dari à vobis anathema ficte ſuſpicantur,etiam iure iurando firmandum eſt, vos nunquam eadem Capitula tenere,nunquam tenuiſſe. Sed libet hanc ipſam rem aliquantulùm enucleare, vt manifeſtior fiat. De Theotiſtâ quidam falſi rumores diſſeminati fuerant, quaſi non bene de fide catholicâ ſentiret, quâ ex re multi fideles offenſionem non modicam contrahebant: Angebatur Theotiſta vehementer,& excruciabatur: Diuus Gregorius illi autor eſt, vt ad ſcandalum euitandum acceſſat præcipuos ex eis, qui fuerant offenſi,& coràm ipſis anathematizet,hoc eſt, deteſtetur ea,quæ ſibi imponebantur. Erant autem capita quatuor,quæ his ipſis verbis à D. Gregorio commemorantur. *Dicebatur*,inquit, *contra eos,quia ſub obtentu religionis coniugia ſoluerent,& quia dicerent,quòd baptiſma peccata penitus nō auferret, Et ſi de iniquitatibus ſuis quis in triennium pœnitentiā ageret,poſtmodum ei peruersè viuere liceret; & quia ſi compulſi aliquid, de quibus reprehendebantur, anathematizare ſe dicerent,anathematis vinculo nullo modo teneri.* Quis hic non videt,anathematizare nihil aliud ſignificare, quàm auerſari, vel palàm deteſtari; & anathematis vinculum nullum aliud eſſe,quàm obligationis vinculum, quo ſe quis obſtrinxerat,anathematizando,hoc eſt palàm deteſtando? Immoratur paulisper D. Gregorius in ſingulis his capitibus explicandis,atque refellendis,ita præfatus. *Et ſi ſunt, qui certiſſimè talia ſentiunt,vel tenent,quia Chriſtiani non ſunt, dubium non eſt, eosq́ & ego, & omnes catholici Epiſcopi, atque vniuerſa Eccleſia anathematizemus:* tribus igitur primis explicatis, & confutatis,ita quartum aggreditur. *Si verò ſunt,qui dicunt, quia compulſus quispiam neceſſitate ſi anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur,ipſi ſibi teſtes ſunt, quia Chriſtiani non ſunt*; & alia,quæ tu deinceps proſecutus es. Confer,Baroni,hæc ipſa verba cum ſuperioribus, & videbis de iiſdem planè rebus accipienda eſſe,hoc eſt de deteſtatione

apertâ,& execratione, quæ res poſtremo capite continebā-tur. Quomodo igitur hæc de cenſurâ excōmunicationis interpretatus es, & expreſſiſti ſententiā à D. Gregorio prorſus alienā? *Obtentum neceſsitatis non ſufficere, vt quis inualidā, vel nullam fuiſſe excommunicationē dicere poſsit, quò eam contēnat.* Sed errorem errore cumulas. In orâ libri adnotaſti Epiſtolā IX. Nicolai Pontificis, vt adhiberes eum teſtem iſtiuſmodi interpretationis, & tamē Nicolaus Pontifex ne attingit quidem ea verba, *Si quis neceſsitate impulſus*. Verùm ijs omninò prætermiſſis, quippe quę ſciret de excommunicatione intelligi nullo modo poſſe, axioma tantùm illud cōmune ſumpſit, quod à D. Gregorio fuerat vſurpatum, vt refelleret poſtremum ex quatuor erroribus dictis. Axioma autē eiuſmodi eſt: *Omnia ligamenta Sanctæ Eccleſiæ ualere, & certam habere vim obligandi, donec quis ab illis per eandem ſoluatur*: ex quo Pontifex collegit, etiā excommunicationē, quæ ſit certum quoddā, & præcipuum genus ligamēti, ſiue obligationis valere, nec vllis conatibus ſolui poſſe præter quàm abſolutione. Vt tamen eiuſmodi ligamenta valeant, neceſſariò requiritur iuſta, & legitima cauſa, idq; Nicolaus ipſe paulò poſt affirmauit ita loquens de Photio, qui fuerat vinculo anathematis obligatus, *Iamuerò ſi ſentētia noſtra ſe, aut fautores ſuos iudicat obligatos, & itidem ſe cum eis poſſe abſolui (hoc enim ſignificare videmini, cum epiſtola nobis directa nos mutare uoluntatem, conſilium, ac ſententiam ſæpius exhortamini) vtique non prætendit iniuſtitiam, & eſſe alicuius momenti profectò non dubitat, quæ tùm potuit obligare, & à qua ſe cum fautoribus ſuis poſſit abſolui, quæ non poſſet obligare, niſi iuſta, cum autem iuſta ſit, non niſi damnato errore iuſtè reſoluitur.* Hęc Nicolaus Pōtifex, ex quibus animaduertere potes, te duplici errore lapſum; altero, quòd ſententiā Pontificis Nicolai non ſatis bonâ fide recitaſti, vt eâ contra nos abutereris, (quod de more aſſoles) altero, quòd ne verba quidem D. Gregorij quid ſonent, intellexiſti. Hæc fortaſſe verboſiùs, quàm par erat: ſed omni-

no

no geminati lapſus admonendus eras, & impertiendũ aliquid ſolatij collegæ illi tuo, quem ſupra modum excrutiari,& planè deſperare audimus eò quòd ambiguę vocis ſignificatione,vt tu modo, falſus, Veneticum Concilium ex vltimâ Galliâ prodigioſiſſimè traduxit Venetias vſque. Audiuimus Nicolaum Pontificẽ prædicantem excõicationis ſentẽtiam nihil obligare,niſi fuerit iuſta. Hoc ſui Vicarij iudiciũ Chriſtus etiam ipſe approbauit, quippequi D. Geltrudi de quodam iniuſto anathemate conquerenti in hanc ſentẽtiã reſpondit. Anathema, quod fuiſſet impoſitum abſque iuſtâ cauſâ nihil amplius nocere, *quàm ſi quis conaretur cultro ligneo arborem excindere, aut etiam quicquam durius, quod frangi ægrè poſſit, in quo nihil aliud remaneat, quã leuiſſimum quoddam impreſſionis veſtigium*. Habemus igitur in prõptu, quid reſpondeamus ad vulgatam illam ſententiam, quam ſubijcis. *Excommunicationem ſiue iuſtã, ſiue iniuſtam timendam eſſe, ac minimè contemnendam*, vtpotè ſententiam excõmunicationis eſſe timendam,hoc eſt eam,quæ habet vim,& põdus ſententiæ,non quæ eſt irrita,& planè nulla. Deinde eſſe timendam,hoc eſt minimè contemnendã, vt tu quoq; explicas,ſed non illi parendum: Poſtremò in priuatos homines conuenire,non in ſummos principes,idq. multis de cauſis, quæ fuſiùs alibi narrantur. Neq; Theodoſij iunioris exemplum nos quicquam mouet, quia totum id, vel profectum eſt ex quâdã nimis bonâ,ſimpliciq́ue mente, vel ex ſuperſtitioſâ religione, quam tu nominas *ſcrupuloſitatem*, aut etiam vt addis,impenſum eſt pietati. Quæ pietas excuſari poteſt,quamuis ab inſcitiâ profecta propterea quod ad nullum Reip. incõmodum redundauit, ſed non ad imitandum proponi debet,vbi Reſp. grauiſſima detrimenta perceptura eſt: ſi verò aliquâ ratione laudari poteſt,multò magis laudãdanda erit pietas Senatus cum admirabili prudentiâ, ſapiẽtiâq; coniuncta,vnde etiam licet vtiliter exemplum capere. Vos autem id vnum ſummè concupiſcitis, & obnixè agitis,

Io. Lſp. li.3.c.16. D. Geltrud.

vt homines pietatis ſpecie,immo verius inſcitiâ,cæcâq; vecordiâ ducti cenſuris vtcumque latis obtemperẽt nullâ propriæ ſalutis,nullâ publici boni ratione habitâ.

Hic aliquantulùm intermittis, vt acriùs paulò poſt redeas quaſi collectis viribus,ad inſectandas Ducis, quas vocas,litteras,& eas aggrederis, quas ad ſubiectos populos. Senatum dediſſe putas,ſed falsò putas,vt ſuperius oſtendimus.Verùm ne fugæ quæſitus locus videatur ad ea reſpondendum eſt, quæ fuerunt illis obiecta.Et ne fruſtra tempus conteramus in ijs, quæ à Nicolao ſummo Pontifice dicta ſunt de Epiſtolis Michaelis Imperatoris,quarum ſimillimas planè illas fuiſſe,nugaris; accedemus ad ea, quæ ſigillatim vt confutarentur à te ſunt exprompta. Arguis in primis, quod eę mordeant clerum,& ſugillent pios; Atqui non ſugillat pios, qui carpit improbos, aut impios, niſi fortè tu
Bar. An. To.4.ar. Dñi 370 quoque eodem crimine condemnari velis, qui occaſione legis in clericos latæ.ne quid perciperent ex hæreditatibus viduarum,tam multa diſſeruiſti de aſtutijs, atque fraudibus Clericorum, quibus captabant eiuſmodi hęreditates, & omnem ſuam operam,& ſtudium eò conferebant, vt circumuenirent ſimplices mulierculas. Quod igitur fieri vulgò conſueuerat etiam his temporibus,quæ à naſcentis Eccleſiæ innocentiâ, & integritate aberant quàmproximè, quid mirum,ſi dictum eſt,factitari his temporibus, quibus cupiditas,& auiditas Clericorum eò magis excreuit,quò facultatibus,& potentijs ſunt magis aucti? Si ſagacitas etiãtum vigebat admixta fraudi, quantas vires exiſtimari debet ab eo tempore ſibi comparaſſe? Si homines, quos fallere procliue erat,tunc minimè deerant, quantò plures in præſentia iſtiuſmodi fore,credibile eſt? quos certè ſanctæ ſimplicitatis nomine donare,& multis laudibus efferre propterea vos iuuat,quod expedit.Hic,qđ obijceres,inueniſti,Anglicanum neſcimus,quem conuentum apud nos,vti aſſeris, haberi ſolitum.Quid conuentus nomine tibi velis,non pla

nè

nè intelligimus; explicatiùs te dicere oportebat. Oratoris fortaſſe,qui Venetijs cômoratur,familiā intelligis. At etiam Venetus orator in Angliâ degit,atq; ibi ritu ſuæ religionis viuere permittitur. Hæc mutua ſunt inter principes,neceſſariaq;officia,ſine quibus Reſp.adminiſtrari,& geri vix poſsūt. Non abhorruit ab his Catholicus Rex Hiſpaniarū Philippus,qui proximè deceſſit. Non abhorruit Carolus eius pater,neq; abhorrent in præſentiâ alij multi Chriſtiani Principes,quos cômemorare non eſt neceſſe. Sed finem maledicendi tu numquam facis. Impingis etiam Senatui hæreſin Manichæorum,qui ab eleemoſynis homines abſterrebant; Et tamen nullus eſt tam hoſpes,tam imperitus,qui ignorare poſſit, quàm benigna, & liberalis erga omnes pauperes ſemper fuerit hæc ciuitas, in quâ ex fideliū collationibus tā multæ myriades pauperum nutriuntur, tot collegia monachorū,ſanctarumque virginū ſuſtinentur, tot Noſocomijs, tot Xenodochijs alimenta vbertim ſuppeditantur. Abſit inuidia verbo,ſed tamen dicendū eſt. Vtinam vos,qui in conquirendas opes tam ſtrenuè incumbitis,vt pro his quamlibet dimicationem ſubeundam putetis,tantum pauperibus de eo,quod ſuum eſt,erogaretis,quantum de ijs, quæ noſtra ſunt,nos vltro largimur. Quæ à nobis dicuntur non vt te,cęteroſque tui ſimiles,Baroni, perſtringamus: Nouimus non modò è ſacroſancto iſto Collegio, ſed etiam ex alijs Prælatis, & Eccleſiaſticis viris non paucos eſſe, qui ſummâ ſunt erga pauperes charitate,ſuaſque facultates non impēdunt,niſi in ea,quę decent. Ducis, atque Senatus conſilij nunquam fuit bonos vituperare, & vno faſce iuſtos cōprehendere cum iniuſtis,id quod obijcis;ſed,ne ſuſpicionis locus ampliùs relinquatur, palā fatemur, quicquid vel in ijs litteris,vel etiam in hac Antiparæneſi dictū eſt, ad eos, qui culpę ſunt affines,tantummodò pertinere, neq; committēdum eſſe,vt innocentes,probique viri ex aliorum culpâ,culpæ, aut labis aliquid contrahant; Quapropter ea, quæ Sena-

tum dixiſſe arbitraris de otio,atque ſignitie Clericorum,& de facinoribus,quæ nonnunquam ab ijs perpetrantur, non lædunt,neque attingunt eos,qui ab his omnibus vitijs ſunt remotiſſimi. Nam quod ais,crimina Clericorum ſpargenda non fuiſſe in vulgus,ſed omni reuerentiâ contegenda exemplo filiorum Noe,qui verenda patris obtexerunt, id quânā ratione fieri poſſet,indicare debebas. Nam quis omniū eſt tam acutus, atque adeo perſpicax vt excogitare poſſit aliquàm rationem, quâ quæ in oculis omnium poſita ſunt, minimè videantur? Si Clerici ipſi flagitia ſua non occultant,immo quidam etiam geſtire videntur,vt in lucem prodeant,nullo modo poſſunt ea vel contegi,vel diſſimulari. Si qua nomina deferuntur,vt deferri plurima,eſt neceſſe,nōne iudicibus agendum eſt ex legum præſcripto? Id etiam apud vos ipſos fieri ſolet. Vt igitur omnes homines ſileant, atque obmuteſcant,tabulæ publicæ loquuntur, & quęſtiones habitæ. Sed,inquis,Clerici puniendi ſunt per ſuos iudices. Primò id latere non poteſt, atque ita verenda patrum, vt tu vis,minimè obteguntur. Deinde non alij Clericorum ſunt iudices,quàm ipſi principes; quod maniſeſtiſſimis argumentis ſuperiùs euicimus,ea verò repetere, & inculcare, more tuo,nolumus. Id modò dicimus, ex quo vrbs Veneta fuit condita vſque ad hoc tempus,de atrocioribus criminibus clericorum non ab Epiſcopis, ſed à iudicibus conſtitutis ab ipſâ Rep. ſemper iudicatum eſſe; immo in Venetis Annalibus memoriæ eſt proditum, antequàm Dux crearetur,definitam fuiſſe quibuſdam certis legibus eius poteſtatē,inter quas ea fuit,vt priuatæ cauſæ à Tribunis iudicarētur,publicæ verò ad iudiciū Principis pertinerent,ſicut etiā grauiora crimina Eccleſiaſticorū, exceptis cauſis, vt inquiunt,merè ſpiritualibus. Hactenus à te fuit inquiſitū in eas litteras,quas à Senatu profectas eſſe falsò credidiſti quēadmodum priùs inquiſieras in alteras, Ducis nomine ſcriptas, Hic has,& illas in vnū faſciculum colligis,& quaſi pro tribu-

Chron. And. Dāduli li. 7. ann 697.

nali

nali ſedens igni adiudicas. Atrox ſentẽtia; ſed iniquè admodum,& à non ſuo iudice lata,ac proinde nihili facienda.

Reſciſſa eſt ea iampridẽ D.Cypriani autoritate,quã tu per imprudentiam,vt alia non ſemel,cõtra nos adducis, & tamẽ apertiſſimè pro nobis facit.Decernit enim,eas litteras tãtùm reſpuendas eſſe,quæ ſcribuntur ab ijs,*qui furori ſuo,vel libidini ſeruiunt,& diuinæ legis, & ſanctitatis immemores iactitare interim geſtiunt,quæ probare nõ poſſunt.* Si quidẽ an probare poſſimus ea,quę ſcripta ſunt à Duce & Senatu,res ipſa arguit; Vtri autẽ vel furori,vel libidini ſeruierint, aliorũ erit iudicium, & eorum maximè, qui venturis ętatibus futuri ſunt. Præſtaret equidem vobis(idque aliquando ſentietis) non modò litteras veſtras incendio abſumi,ſed etiam omnem memoriã eorum,quę contra Remp.Venetam acta ſunt, (ſi fieri quoquomodo poſſet)ex mentibus hominũ perpetua obliuione deleri.Sic enim famę,& exiſtimationi veſtræ multò meliùs cõſultam eſſet,neque haberẽt ij,qui vobis ſucceſſuri ſunt,vnde iuſto aliquo pudore ſuffunderẽtur. Hæc, & alia quæcumque à vobis prouocati diximus, ſi fortè veſtris auribus acciderint iniucunda,& ingrata,illa cogitate. Primũ adulationẽ nullam peſtem maiorem eſſe,quæ veritatem delet,& animos in fraudem inducit,noſtri autem inſtituti non fuiſſe vnquã fallere, aut veritatem ſtudio aſſentationis tegere, quamuis ea parere odium ſępe conſueuerit.Deinde paria debere eſſe hæc officia monere,& moneri: ſi vobis agere cum Rep.nõ modò liberè, ſed etiam aſperè,& propè atrociter collibitũ fuit, æquo animo accipere,& ſuſtinere debetis,ſi quid acerbiùs eſt dictum, quod ratio ipſa,& neceſſitas,non volũtas, aut ſtudiũ à nobis expreſſit. Dictũ eſt illud celebre. *Si dixeris,quæ vis,audies, quæ* Cap 12.

Videbatur atrocius nihil à te dici poſſe: Verumtamen omnia maledicta execrationibus cumulas. *Vt qui ſcidiſtis*, inquis, *Eccleſiam Dei, patiamini ipſi in Remp. veſtram ſciſſuram.* Vox hęc vtraque improba, altera etiã impia: Dux, & Senatus, Baroni, Eccleſiã Dei minimè conſciderũt, vos potiùs illud agere videmini, & nullũ non lapidem mouere, vt ea conſcidatur. Si quidem ea præcipitis, quæ diuino, & humano iuri contraria sũt, quod quidẽ nihil aliud eſt, vt Cardinalis Turrecremata perſpicuè docet, *quam ſeparare ſe à corpore Eccleſiæ Chriſto ſubiectę per obedientiã, & in ſchiſma incidere.* Præter hæc autẽ diſcordiarum, & diſſidiorum cauſas vel cõminiſci, vel vtcumque oblatas ab improbis facillimè, & auidiſſimè arripere conſueuiſtis. Sed fruſtra in præſens, Nam Veneta Reſp. quod ſemel, iterũ, ac ſępius profeſſa eſt, & quotieſcũque ſe res tulerit, profiteri minimè grauabitur, conſtantiſſimè decreuit perſiſtere in Catholica fide, quam B. Marcus Euangeliſta à Principe Apoſtolorum acceptam primus attulit in has oras, & diſſeminauit, perpetuoque maiores illius coluerunt, & in quâ Veneti nominis ciues omnes educati, immo nati ſunt; ad hæc verò erga ſedem Apoſtolicam, & ſummum Pontificem eandem obſeruãtiam, atque reuerentiam tueri, quæ à Rep. Venetâ ſemper fuit exhibita; Quo nomine magnam laudem ſibi comparauit, neque modò his præconijs Summorum Pontificum celebrata eſt, quæ tu commemorare voluiſti, vt mitigares, opinamur, tot vulnerum acerbitatem, quæ nimis atrociter inflixiſti. Atqui ſapientis non eſt plagam facere, vt inde medicina fiat. Veruntamen pro hac officij, atque animi tui ſignificatione, qualiſcumq; ea ſit, gratiæ tibi debentur, ſi quæ ſunt habendæ. At non modò his, quæ tu refers, præconijs Reſp. celebrata fuit, ſed, quod permagni intereſt ad decus, atque laudem illius, à Sacroſanctâ Oecumenicâ Synodo Tridentinâ, vnde nonnulla depromere propterea libet, quòd illuſtre continent de illâ teſtimonium. *Præter alias*, inquit, *innumeras virtutes, quas in Reipub. adminiſtratione veſtri prudentiſsimi ciues meliùs expreſſerũt,*

In admiſſio. orat. Reip. Ve. die 25. April. 1572

quàm

quàm vlli ſapientes homines ratione, & præceptis tradiderũt, nihil vnquam diligentiùs, quàm veram pietatem, & religionem coluiſtis, atq; ad pacem, & concordiam conſeruandam, & cũ dignitate retinendam, omnes curas, & cogitationes contuliſtis. Neq; verò alia vobis ſtudia ſanctiora, & antiquiora vlla eſſe debent, vt qui à præclaris ijs maioribus orti, & procreati eſtis, qui cum in miſera illa totius Italiæ vaſtitate, mirandæ vrbis veſtræ fundamenta iacerẽt, non tam illi quidem ſibi ipſis videntur otij, & ſecuritatis perfugiũ quæſiſſe, quàm pacis, & tranquillitatis publicæ ſedem ſtabilem, & domicilium certum collocaſſe. Nam quod ad religionem attinet, hæc veſtræ beatiſſimæ Reip. hæc, inquam, vera, ſumma, & propria laus eſt, quòd fidem Chriſti non accepit, ſed in ea nata, & piè educata, eã deinceps per tot ſæculorum ætates puram, atq; integram ſanctè, & religiosè conſeruarit: ita vt quam latè Venetorum imperium, & ditio pateat, vt nuſquam vllum peregrinæ doctrinæ veſtigium nuſquã interruptus orthodoxæ fidei cultus appareat, vbiq; ſanctitus, vbiq; religio, & Catholicæ Eccleſiæ diſciplina, atq; inſtituta plurimũ vigeant, quin potius quod in extremis orientis partibus adhuc lumẽ aliquod veteris, & ſinceræ religionis eluceat, id totum Chriſti Eccleſia in primis Dei clementiæ, deinde Venetorum pietati, ac virtuti acceptum refert. Audiſtin, Baroni, quot, quãtaq; de Venetâ Reſp. & prædicarit, & ſenſerit ſanctiſſima Synodus? Cur igitur tibi, aut alijs in mentẽ venit eius amplitudini, atque laudi tam manifeſtè detrahere? Eius leges iniquas, & impias vocitare, quæ non hodie, aut heri ſancitæ ſunt, ſed ante multas ætates, quæque iudicio ſanctæ Synodi cõprobantur, quin etiam plurimis encomijs augentur, atque honeſtantur? Huicne Reip. male dicere te decebat, qui ſacrorum conciliorũ autoritatẽ

niant hoc tempore,quæ nunquã euenerunt. Iiſdem artibus, atq; inſtitutis nũc adminiſtratur Reſp.quibus primũ coaluit, & ad hanc amplitudinẽ peruenit. Quid eſt cauſæ,vt immutari quicquam patiatur,vt tantũ alienis voluntatibus obſecũdetur? Deus O.M.qui præcipuo quodam patrocinio ſemper hãc Remp.texit,& ſartam tectã ab omni periculo conſeruauit, Deipara virgine intercedente,cui primordia ciuitatis huius conſecrata ſunt,Beatoq; Marco Euangeliſta,in cuius clientela eſt;eamdẽ rectis ſenſibus euntem ſemper adiuuabit, & ſi qui illam offendere cupiunt,eorum conatus reprimet,atque irritos reddet. Quapropter ea pericula,quæ mones,vt caueantur, nihil veremur, exempla, quæ commemoras,alieniſſima ſunt: Nam neq; à recta fide,neque ab Eccleſiâ Veneti ſeiuncti ſunt, vt eæ prouinciæ,quas refers,immo,velis, nolis, & quãtumuis te contorqueas,atque adeo diſrumpas, nullâ ratione poſſunt eſſe vel à fidelium communione, vel à participatione ſacrorũ myſteriorum remoti,neque verò minus ab externis hoſtibus, quàm à domeſticis,qui planè nulli ſunt, tuta eſt ipſa Reſpub. Nullæ inter ciues factiones,nullaq; diſſidia, de quibus tamen ſuſpicari aliquid videris:Sed quis Apollo hoc in ſomnijs tibi nuntiauit? Nunquam fuit maior conſpiratio, & concordia inter omnes ordines:vniuerſi planè ſunt eâ mente,vt pro communi dignitate,atque adeo libertate defendendâ non modò facultates,& opes, ſed vitam quoque, ac ſanguinem profundere parati ſint. Quod verò adijciendum putaſti, de quorundam æmulorum, atque hoſtium cachinnis, quibus ludibrio Venetos omnes futuros prædicis,hæc verò nos ſuſq; deque. Nam quæ vel à ſtultis,vel ab imperitis dicuntur, non ſunt attendenda. Cur autem nomen Donatiſtarum tam frequens in ore habeas,& Reip.quodammodo obiectes minimè videmus: Tu vide,ne iſtic potius vigeant Donatiſtæ, quorum hæreſim ſapit,fideles,qui per ſinceram fidem, atque charitatem Chriſto,& Eccleſiæ cohærent,ab Eccleſiâ,& à Chriſto diſiunctos exiſtimare. Quod autem vt audiremus monuiſti nõnulla ex

Alph. de Caſt. cont. hær. li 6 verb. Baptiſmus, hær. 5. Libro 6. verb. Eccleſiæ, hær. 1.

la ex ijs, quæ Baſilius Imp. dixit in octauæ Oecumenicæ Synodi conſeſſu, miramur primò quid tibi venerit in mentem res diuerſiſſimas, atque diſiunctiſſimas copulare, & connectere orationis ſimilitudine quadam fictâ. Deinde ne quis incautior in fraudem inducatur, monemus capitis nomine non intelligi ab ipſo Imperatore Ro. Pontificem, quod tu addidiſti de tuo, ſed Beatum Ignatium Conſtantinopolitanum Patriarcham; immo verò oſtendi non tantum Romani Pontificis iudicio fore acquieſcendum, verùm etiam reliquos Patriarchas in conſilium adhibendos eſſe. Sic enim ait, *Iudicium quatuor Patriarchalium ſedium quis diſſoluere poterit? Ad quem enim confugietis ſolutionem obligamenti petentes? Ad Ro. Præſulem? Sed ſinetenus vos condemnauit. Ad Antiochenum? Sed conſentaneus Romano, & conſonus factus eſt. Ad Hieroſolymitanum, & Antiochenum? Sed & illi veſtræ damnationi conſentiunt, &c.* Et infra. *Quomodo aperire oculos, & aſpicere quempiam poteritis impugnari ab omnibus Patriarchalibus ſedibus?* Hæc autem admonere fuit neceſſarium, vt omnibus conſtet quid de Romani Pontificis monarchiâ ſenſerit optimus, & orthodoxus Imperator, vt etiam tu appellas, Baſilius. Cuius quidem orationē, & benè longā quādoquidem nos audire, vel extra rē voluiſti. Aequum eſt, vt etiam vos audiatis non ita multa verba, quæ Xyſtus Opt. Pontifex dixit, non tam in ſuum, quàm in noſtrū ſolatium, & omnium eorum, qui calumnijs, iniquiſſimè exagitantur. *Fratres,* inquit, *propter inſidiantiū vituperationes, aut accuſationes, vel propter laudantium opiniones, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinare debemus; ſed inter verba laudantium, ſiue vituperantium ad mentem ſemper recurrendum eſt: Et ſi in ea non inuenitur bonum, quod de nobis dicitur, magnam triſtitiam ge*

quoque dicit. Ecce in cælis teſtis meus. Si ergo eſt nobis teſtis in cælo, teſtis in corde: dimittamus, ſtultos foris loqui, quod uolunt.
Hier. 7. *Quid enim aliud detrahentes faciunt, niſi in puluerem ſufflant, atque in oculos ſuos terram excitant, vt vnde plus detractionis proflant, inde magis nihil veritatis uideant.*

Habemus igitur, ne ſollicíteris, Baroni, quid reſpõdeamus ad noſtros obtrectatores, ſi qui erũt. Tu quoque, ni fallimur, ſatis à nobis, ſuperque habes. Nihil enim cõplectitur tua Paræneſis (licet ea nihil admodùm complectatur præter execrationes, & maledicta, ſacrarũque ſcripturarum loca, perperam detorta, quibus detractis, nihil ſolidum propè ſupereſt) Sed nullum argumentũ eſt, quantumuis infirmum, & leue, quod non fuerit à nobis accuratè perpenſum, firmâq; ac graui (ni fallimur) reſponſione ſatis confutatum.

Quod autem Venetam Remp. valere minimè iuſſeris (vti moris ſcribentium eſt,) quẽadmodum etiam principio nullã ſalutem dixiſti, nihil id ſua refert; ſalus, & incolumitas ipſius non à Baronio, ſed à Deo pendet, vnde non modò ſalus, ſed omnia bona promanãt. Tu modò valeas, ſi tamẽ id officij genus non horres à nobis accipere. Sin autem, hoc certè nõ recuſabis, quod à D. Ambroſio, & Gregorio proficiſcitur, & Deum precamur, vt penitus inſideat in mentibus, ſenſibusq; veſtris. Nam ille Theodoſiũ Pium Imp. his verbis alloquitur.
D. Amb. ep. 29. *Noui te pium, clementem, mitem, atque tranquillum, fidem, ac timorem Domini cordi habentem, ſed plerumque aliqua nos fallunt:*
Rom. 10. *habent aliqui Zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam.* Hic autem
D. Gre. lib. 9. ep. 39. ita ſcribit ad Theotiſtam. *Sunt multi fidelium, qui imperito Zelo ſuccẽduntur, & ſæpe, cum quoſdam quaſi hæreticos inſequuntur hæreſes faciunt. Horũ infirmitati conſulendum eſt, &, ſicut prædixi, ratione, & manſuetudine placandi ſunt; illis quippe ſunt ſimiles, de*
Rom. 10. *quibus ſcriptum eſt. Teſtimonium illis perhibeo, quod æmulationem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.* Et quoniam vt Rex ille ſapientiſſimus ait, *funiculus triplex difficilè rumpitur*, tertio loco accedat, & concludat hanc noſtram Antiparæneſin D.

Thomas

Thomas,qui quo ſpiritu præditus erat,nempe Angelico, vnde & angelici Doctoris cognomen inuenit,præſagiſſe videtur hæc vulnera Chriſtianæ Reip. Eius autem hęc ipſa verba ſunt in Hieremiam Prophetam. *Nota quod Prelati deſtruunt popolũ Propter operis peruerſitatem; ſupra X. quia ſtulte egerunt Paſtores, & Dominum non quæſierunt, propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt: Propter doctrinæ falſitatem, infra, L. grex perditus factus eſt populus meus: Paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntq́ vagari in montibus; de monte in colles tranſierũt, obliti ſunt cubilis ſui. Propter timoris Puſillanimitatem Zach. XI. O paſtor, & Idolum derelinquens gregem, gladium ſuper brachium eius, & ſuper oculum dextrum eius: Brachium eius ariditate ſecabitur, & oculus dexter eius tenebreſcens obſcurabitur. Propter Dominij auſteritatem, Ezech. XXXIV. Cum auſteritate, imperabatis eis, & cum potentia; & diſperſæ ſunt oues meæ, eo quod non eſſet Paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in vniuerſo colle excelſo, & ſuper omnẽ faciem terræ diſperſi ſunt greges mei, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret Propter curæ remiſsionem Zach. XI. Suſcitabo Paſtorem in terra, qui derelicta non uiſitabit, diſperſum non quæret, & contritum non ſanabit, & id, quod ſtat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & vngulas eorum diſſoluet.* Cap. 12.

FINIS.

MDCVI. VIII. Kalen. Octob.

Ego Petrus Antonius Ribettus Archid. Vicarius Generalis Affirmo in hoc opere nihil eſſe contra fidem Catholicam.

Ego Fr. Paulus Sereniſſ. Reipub. Theologus examinaui, & approbaui.

Ego Fr. Bernardus Iordanus Theologus confirmo vt ſupra cumque ſcribere nequeam, aliena manu ſubſcribere feci.

Ego Fr. Michael Angelus Venetus Ord. Min. Regularis Obſer. Theologus, confirmo, nihil in his ſcriptis contra Catholicam fidem reperiri.

Ego Fr. Marcus Antonius Capellus Min. Con. Theologus, nihil contra fidem Catholicam in his ſcriptis reperi.

Ego Fr. Camillus Venetus Auguſtinianus affirmo nihil his ſcriptis contineri contra ſanctam fidem Catholicam.

Ego Fr. Fulgentius Seruita legi retroſcripta, & in ijs nihil fidei Catholicæ repugnans reperi.

Errata ſic corrigito.

Pag.			Pag.		
4	diſcedere	diſcedendum	36	Mercenaaius.	mercenarius
7	Confurationis	Confutationis		Baroni?	Baroni.
10	Ioachymum	Ioachimum		multi	multò
13	cuim	enim	38	inſtructos	inſtructus
	libenter	libenti		attulliſti	attuliſti
16	memento ad-	meméto nos ad		Monachus	monachos
17	eſſet	eſt	40	accerrimum	acerrimum
19	nimira	nimia	43	conſentientibus	conſentientibus
21	babitas	habitas	44	accepturus	accepturos
27	Commedebatis	Comedebatis	45	impræceps	in præceps
33	nihili	nihil	47	redditus	reditus
34	Catbolicę	Catholicæ		humanorum	humanarum
	demicarunt	dimicarunt	50	Nichephorus	Nicephorus
35	lata	latæ	61	Animi	Animis
36	mei	meæ			

Errata leuiora, & præſertim in interpunctionibus, & accentibus, prudentis Lectoris iudicio emendanda relinquuntur.